

Četvrtak, 26. septembar 2002.

Uvodna reč Tužilaštva

Uvodna reč Odbrane

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.01 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite. Ovaj deo postupka otvara Tužilaštvo.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, danas nas, kao što vidite, predstavlja glavna tužiteljica, gospođa Karla del Ponte (Carla Del Ponte), gospođa Uerc-Reclaf (Uertz-Retzlaff), gospodin Grum (Groome) i ja. Glavna tužiteljica će u uvodnoj reči da da neke napomene i par odrednica, a zatim ću ja da iznesem prilično kratko uvodno izlaganje.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospođu tužiteljice.

TUŽILAC DEL PONTE: Hvala vam, gospodine predsedavajući i časni Sude. Ovog jutra vam ni ja ni gospodin Najs (Nice) nećemo oduzeti mnogo vremena. Ograničiću se nekoliko minuta za proceduralna i logistička pitanja i neke odluke koje su bile i koje će da budu od posebnog značaja za ovaj slučaj. Prošlog februara sam istakla da će ovo suđenje da bude test za međunarodno humanitarno pravo i njegovu praksu. Taj test je očigledno i po mnogim pitanjima bio vrlo ubedljiv. Uspostavljena je proceduralna izvodljivost ovakvog suđenja. Tužilaštvo je svoj slučaj u vezi sa Kosovom predstavilo za 110 sati, što je ekvivalentno vremenu od pet nedelja, koliko je trajanje i jednog normalnog suđenja. Ovo dostignuće svedoči o posvećenosti Tužilaštva, o angažovanju tužilaca u uspešnom vršenju pravde, a što se manifestuje u aktivnom doprinosu i traganju Tužilaštva za iznalaženjem kreativnih rešenja u upravljanju procesom. Međutim, suđenje pred Međunarodnim sudom je nezamislivo bez saradnje država. Na ovom polju će da se reši i sudbina ovog suđenja. Za razliku od domaćih jurisdikcija, međunarodna pravda

ne koristi sredstva prisile. Ipak, državna saradnja, posebno saradnja Savezne Republike Jugoslavije, još uvek je nepotpuna. Moram da priznam da je u početnoj fazi ovog suđenja Jugoslavija učinila mogućim da se sasluša nekolicina svedoka, kao i da je olakšala pristup nekim izvorima dokaznog materijala. Ipak, ta saradnja je i dalje teška, delimična i nepredvidiva. Ono šta je još bitnije i žao mi je zbog toga, čini se da ne postoji volja ili interes za aktivnim učestvovanjem u ustanovljavanju istine. S obzirom na početak ovog dela suđenja, Jugoslavija i dalje u svojim rukama drži ključne i nezamenjive dokaze. Ti ključni dokazi su potencijalni svedoci kojima će da bude potrebna dozvola države da doputuju i svedoče, kao i civilne i vojne arhive kojima se pristup u ovom trenutku još uvek odbija. Izgubila sam nadu da će Beograd da ohrabri moguće svedoke da dođu ovde i da svedoče. Jedino šta tražim je da im se dozvoli da dođu dok nema opasnosti, odnosno pretnje od krivičnog gonjenja, mislim na gonjenje zbog odavanja državnih ili vojnih tajni. Kao što vidite, mnogo toga zavisi od toga da li će, i u kom stepenu, treća strana, uključujući, ali ne ograničavajući se samo na Jugoslaviju, ispunjavati svoje obaveze prema Tribunalu. Dozvolite mi da podvučem da ta saradnja ne treba da se ograničava na striktno ispunjavanje naših zahteva. Prema mom mišljenju, države i međunarodne organizacije bi trebalo da u svakom pogledu daju doprinos, aktivno prikupljajući činjenice i dostavljajući Pretresnom veću sve dokaze koji su relevantni za slučaj. Upravljanje suđenjem mora da bude transparentno. Javna saslušanja moraju da ostanu pravilo, a privatne sednice izuzetak koji samo potvrđuje potrebu da se zaštiti identitet svedoka koji bi mogao da bude ugrožen. Ovo se u mnogo čemu poklapa sa stavovima Pretresnog veća. Transparentna pravna administracija i transparentno upravljanje suđenjem je osnovna komponenta i koncept vladavine prava. Stoga pozivamo sve zemlje koje su u poziciji da učine svedoke dostupnim, da prihvate i primene principe međunarodnog prava i pravde, principe kojih se i inače pridržavaju u svojim državama. U skladu sa tim, želimo da podsetimo da je Pretresno veće stalno izražavalo želju i volju da razmotri legitimne interese država, dozvoljavajući privatne sednice koje su tražene zbog zaštite poverljivosti i tajnih dokaza. Efikasnost kojom je vođen kosovski slučaj je dobrim delom postignut i zahvaljujući visokom stepenu saradnje i podrške Odseka za žrtve i svedoke (Victims and Witnesses Section) i, iznad svega, zahvaljujući hrabrosti svedoka, njihovoj volji i požrtvovanju. Činjenica da je Pretresno veće saslušalo svedoke bez prekidanja, sa izuzetkom dvadesetominutnih pauza, vrlo je značajna iz perspektive mnogih nepredvidljivosti i faktora koji su van naše kontrole. Želim da se zahvalim svedocima i da im

odam priznanje na fleksibilnosti i dobroj volji. Neki od njih su svoj boravak u Hagu (The Hague) morali da produže na nekoliko dana kada je iz neočekivanih razloga saslušanje bilo prekidano. Mi ne možemo da znamo da li ćemo i dalje moći da održavamo ovakav stepen efikasnosti u delu suđenja koji danas započinjemo. Slučajevi su drugačiji. Ovde će da bude nekoliko svedoka koji će da iznose samo činjenice, kao i par svedoka koji će da svedoče o odgovornosti optuženog, koji će da budu manje fleksibilni u smislu upotrebljivosti. To bi naš posao moglo da učini malo težim. Pretresno veće ipak može da bude spokojno i uvereno da ćemo da nastavimo sa našim kontinuiranim naporima da obezbedimo izvođenje dokaze bez prekidanja. Sa vašom dozvolom, sada dajem reč gospodinu Najsu. Hvala vam.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, optuženi je bio taj koji je tražio uvodne govore. Mi smo vam svakako skrenuli pažnju na to da smo ranije detaljno obrazložili optužnicu, dali detaljnu uvodnu reč i vrlo detaljni pretpretresni podnesak na koje je optuženi mogao i bio u poziciji da odgovori. I, prema tome, s obzirom na to ko je naš auditorijum, ova uvodna reč može da bude vrlo kratka. Naš auditorijum ste vi, časni Sude, a ne široka javnost. Ovo suđenje je javno, da bi se obezbedilo uverenje javnosti da smo dobro obavili posao, kako nas je na to podsetila gospođa tužiteljica. Oni nisu ovde da bi obezbedili kopije, ili samo veoma dobre kopije za novine ili materijal te vrste. Stoga ću ja u ovoj uvodnoj reči samo da podsetim Pretresno veće na događaje iz ove dve optužnice i kako smo postavili naš slučaj. Pokazaću vam i nekoliko mapa za koje mislim da će da budu od pomoći u popunjavanju slike i koje će da budu od koristi za rasvetljavanje okolnosti ovog slučaja. Na kraju ću da se vratim da kažem jednu ili dve stvari u vezi sa samim sudskim postupkom. Mi već imamo prilično dokaza u vezi sa događajima, posebno od svedočenja dobijenih tokom kosovskog dela suđenja. Slom bivše Jugoslavije sa razvijanjem različitih oblika nacionalizma je dobro poznat Pretresnom veću. U ranim fazama, Srbi su uglavnom izražavali stav da bivša Jugoslavija treba da se razloži na sastavne etničke grupe, a to su Srbi, Hrvati i druge grupe koje su zvanično bile priznate, ali, naravno, ne i kosovski Albanci. Verujem da je Pretresno veće dobilo folderne mapa, pa bih zamolio poslužitelja da bude ljubazan i stavi prvu mapu na projektor. Naravno, ne tražim da to trenutno bude urađeno, možemo to da uradimo i kasnije, jer su to samo pomoćni dokumenti. Ova prva karta je uzeta iz "Tajms"-a (Times), mape Balkana. To je karta sa prilično komplikovanom legendom na kojoj sa leve strane možemo da vidimo razdvajanje, podelu stanovništva prema nacijama i nacionalnim manjinama. Ova karta

različitim bojama prikazuje Hrvate, Makedonce, Crnogorce i ostale, uz naznaku koje konkretne oblasti oni zauzimaju i koliko procenata ukupne populacije čine. Ne treba da to detaljno razmatramo, ali daje vizuelnu sliku. Ideja da se ova karta nacrtu drukčije, na takav način da jedna nacionalna grupa živi u jednoj državi, je izuzetno teška za sprovođenje na miran način, odnosno nemoguća. Vratićemo se kasnije na ovu kartu, zasada je možemo ostaviti po strani dok se sledeća ne stavi na projektor. Tužilaštvo tvrdi da je srpski plan bio sastavljen onako kako planovi ponekad mogu da se prave, što ne znači nužno da ljudi moraju da sede oko jednog okruglog stola sa vođom koji im sve objašnjava. I taj plan se sastoji se od srpske pretenzije da se zauzme veliki deo teritorije bivše Jugoslavije. Njihov plan je bio, u svakom slučaju, uvijen u formulaciji o tome kako narodi žele da ostanu u Jugoslaviji, mada sama ta fraza, po tvrdnji Tužilaštva, predstavlja samo pokriće za želju da se stvori srpska država. Pre nego što pređemo na događaje iz ove dve optužnice, na hrvatsku i bosansku optužnicu, hteo bih da kažem nešto o tome da treba da odolimo jednom iskušenju. Postoji možda iskušenje da se ovaj optuženi prikaže kao jedini stvaralac tog plana, jedini arhitekta svih tih događaja. Tom iskušenju treba odoleti, sve dok se tačno ne utvrdi njegova uloga onako kako na nju budu ukazivali konkretni događaji. Ponekad se planovi javljaju, a da nemaju jednog autora. Takvim planovima mogu da se pridruže, može da bude onih koji se takvim planovima priklanjaju ili izbore za sebe rukovodeću ulogu u njima. To mogu da budu i oportunisti, ljudi koji su se našli u toj situaciji i koji su kasnije, sticajem okolnosti, dobili vrlo bitnu ulogu u tom planu. To može da bude zapravo i istina o biografiji ovog optuženog. To je čovek kome su se drugi priklonili u sprovođenju plana, drugi su tražili vođu koji bi bio sposoban da taj plan sprovede. Sada ćemo da pređemo na Hrvatsku malo detaljnije. Hrvatska je napustila komunističko stado u maju 1990. godine. U Hrvatskoj su od onda započele pobune, u oblasti poznatoj kao "Krajina", u avgustu 1990. godine. Čućemo dokaze o tome kako su u to vreme Jovica Stanišić i Frenki Simatović, čija su nam imena, kao i Pretresnom veću, dobro poznata, boravili u ovom kraju, naoružavali, obučavali i organizovali lokalnu srpsku policiju i naoružane grupe, u saradnji sa čovekom po imenu Milan Martić, za koga, naravno, znate. Sada stižemo na početak 1991. godine. U martu te godine, kao što će sledeće nedelje da govori gospodin Mesić, predsednik Hrvatske, u Karađorđevu su održani pregovori gde se nesumnjivo radilo o nekom sporazumu između ovog optuženog i predsednika Tuđmana, tadašnjeg predsednika Hrvatske, o podeli Bosne. To je plan koji je već tada bio na vidiku i koji nimalo nije smetao u predstojećem ratu u

Hrvatskoj. U isto vreme, Radovan Karadžić, vođa bosanskog krila SDS-a, delio je Miloševićev cilj. Za njega se zna da je izgovarao stvari kao što je sledeća rečenica "mi smatramo da o ovome ne treba uopšte razgovarati, da Srbi treba da žive isključivo u jednoj državi. Isto kao što je prirodno da pada kiša, tako je prirodno da Srbi žive u istoj državi". 15. marta 1991. godine ovaj optuženi je obznanio da Predsedništvo Jugoslavije više ne postoji i na jednom sastanku predstavnika lokalnih vlasti objasnio je šta je mislio kada je rekao "uvek je bilo da jaki određuju granice, a ne slabi". Takođe je rekao da Srbija više nije vezana odlukama saveznog Predsedništva, mada je on zapravo bio na čelu tog Predsedništva, jer je bilo pod njegovom kontrolom. Taj rat koji se tiče hrvatske optužnice, započeo je, zapravo, u avgustu 1991. godine. Optuženi je tada bio predsednik Srbije, a savezne institucije su još samo nominalno ostale cele, netaknute. Međutim, otkrićemo da je Kadijević, savezni sekretar za narodnu odbranu, već tada bio uočljivo podložan uticaju optuženog i slušao ga, iako je optuženi tada, kao što sam već rekao, bio predsednik Srbije i samim tim nije imao formalni autoritet nad armijom, ali je bio u mogućnosti da vrši efektivnu kontrolu. Ti mehanizmi kontrole su pokazali početak jednog novog poretka. On je, ne samo u okviru svojih zvaničnih saopštenja imao kontrolu nad JNA ili Vojskom Jugoslavije, a nezvanični načini te kontrole bili su važniji od zvaničnih. Prva krv u ovom ratu prolivena je u proleće 1991. godine, između hrvatske policije i srpskih pobunjenika, uz intervencije JNA koja je podržavala Srbe, a ne jugoslovenske institucije. Ovaj optuženi je vršio pritisak na vojsku da podržava srpsku stvar, bez obzira na svoje javne izjave i stavove koje je zvanično zauzimao. Izjave su već tada bile usmerene na otklanjanje međunarodne osude. Ova obmana je bila vrlo bitna, kao što je bilo vrlo bitno i da se sakrije srpsko učešće u tom ratu, a mi ćemo da pokažemo da su neke srpske vođe u trenucima nesmotrenosti to učešće priznali. Upravo zbog toga je optuženi toliko toga radio preko posrednika, kao što su savezno i "krunje Predsedništvo" ili kroz druge vođe u Kninu i na drugim mestima, a kojima je moglo da se upravlja i koji su mogli da se podstiču, kojima je mogli da se šalju potrepštine i da se obezbeđuju zalihe, ali kojih je kasnije on morao da se odrekne. Gospodin Mesić ili bi trebalo da kažem "predsednik Mesić", trebalo je tada da postane član, tačnije predsednik rotirajućeg Predsedništva bivše Jugoslavije. Međutim, on dugo nije mogao da zauzme tu dužnost, čak nekoliko meseci, između maja i jula, kada mu je dozvoljeno da uđe u kabinet, ali zapravo nije mogao da vrši tu funkciju još nekoliko meseci, do septembra. Sada možemo da pogledamo kartu koja pokazuje nacionalni sastav Hrvatske. To je mapa broj 2. Nisam siguran da su boje na ovim kartama koje

ću da vam pokažem iste na svakoj od karata, ali videćete gde Srbi predstavljaju dominantno stanovništvo. To su krajevi označeni crvenom bojom, a žutom je označeno gde su Hrvati većinsko stanovništvo. I ono šta ovde treba da se primeti je da na zapadnom delu ove karte, to je na istoku Hrvatske, imamo dosta tih jarko crveno označenih krajeva. Dalje na istoku, iako imamo nijanse crvenog, videćete da srpsko stanovništvo nije zastupljeno u velikom broju. Nema jasnih većina, ima samo nekih izmešanih zajednica i mnogo naselja sa hrvatskom većinom, kao što se i očekuje. Ostavićemo ovu kartu na grafoskopu i nastavićemo. Početkom avgusta JNA je počela da zauzima Baranju u Istočnoj Slavoniji, to je ovde na severoistočnom delu karte, pojačavajući napade na sela koja su držali Hrvati i na druge krajeve Baranje gde je hrvatsko stanovništvo bilo u većini. Međutim, JNA je te krajeve predala u ruke lokalnih Srba koje je u to vreme predvodio Goran Hadžić. Tada je započela kampanja terora, kao što vidimo u optužnici, a koju su karakterisali proizvoljna hapšenja, odvođenja, masovna ubijanja, proterivanja, uništavanja i razaranje dobara koje su vršili pripadnici paravojnih formacija, lokalne srpske snage i, u nekim slučajevima, čak i sama JNA. Tako polako počinje da izbija na videlo cela slika o tome kako su razne vrste snaga operisale zajedno. Paravojska koja je bila deo tih snaga, kao što ćemo da pokažemo, imala je vrlo bliske veze sa MUP-om Srbije, sa bliskim saradnicima ovog optuženog, a koje je on nastavio godinama da podržava, pa i sam optuženi. Hrvati su blokirali kasarne JNA u Hrvatskoj sredinom septembra. Možemo da se oslonimo na ovu činjenicu kao na objašnjenje za neke od događaja koji su usledili. Ono šta je usledilo je to da je JNA iz drugih krajeva zajedno sa lokalnim Srbima udarila u pet pravaca, sa ciljem da se Hrvatska raskomada i potpuno porazi, mada cilj JNA u to vreme možda i nije bio baš taj, možda je bio i drugačiji od ciljeva ovog optuženog, kako sam ih ja utvrdio i rezimirao. Sada možemo da stavimo na grafoskop kartu broj 3. Na njoj vidimo srpske autonomne oblasti koje su proklamovane. Ja ću da koristim ovu mapu u drugu svrhu. Ovde imamo strelice koje prikazuju napade koje su srpske snage izvršile na Istočnu Slavoniju, onda ovde imamo jednu štrafiranu površinu u kojoj se, naravno, nalazi Vukovar. Napadi su izvršeni sa ciljem da se odseku bitne magistrale u Hrvatskoj, iz Bosne na sever prema Slavoniji, to je sredina ovog štrafiranog dela, zatim imamo napade iz Bosne prema slovenačkoj granici, a koji su imali za cilj da se odvoji Zagreb od obale, zatim sa juga i sa zapada, na ovoj karti vidimo napade iz Knina prema Zadru i Šibeniku koji su bili usmereni na obalu i čiji je cilj bio razdvajanje Dalmacije. Kao što vidite, ovde je selo Škabrnja koje je označeno zajedno sa mestom Nadin, koje ću uskoro da pomenem. I, na

kraju, iako nije obeleženo, ali časni Sud će to da zna, napadi iz Crne Gore i istočne Hercegovine na Dubrovnik. Vidimo Škabrnju blizu Zadra koje je bilo mesto jednog važnog događaja. Ratko Mladić, načelnik štaba Devetog korpusa JNA, je izvršio svoju pretnju da će da uništi ova dva sela, što je i uradio bez ikakvog opravdanja, ubijajući pri tome 45 starijih Hrvata, a kasnije u mesecima koji su usledili, još njih 26. Tada je on bio komandant zvanično neutralne JNA, ali su on i Milan Martić, komandant pobunjeničke srpske milicije, koji je takođe učestvovao u ovim zločinima, kasnije javno govorili o svojoj punoj saradnji i integraciji. Ova dva čoveka, Mladić i Martić, kasnije su imali koristi od odluka koje je ovaj optuženi donosio, zajedno sa drugima. Mladić je postao komandant vojske bosanskih Srba, a Martić je postao politički vođa hrvatskih Srba. Dubrovnik, grad u kome je bilo vrlo malo legitimnih ciljeva, ukoliko ih je uopšte bilo, granatiran je oko hiljadu puta, bez ikakvog vidljivog razloga. Ovde i u celom tom području ubijeno je oko 40 civila. Pretresno veće imaće priliku da odluči o tome, moraće da odluči da li su ovi napadi možda bili opravdani ili su bili apsolutno kriminalni i zločinački zbog prekomerne upotrebe sile ili su učinjeni apsolutno namerno, za šta optuženi snosi odgovornost. Vukovar, Istočna Slavonija, imate ga na vrhu vaših mapa, uništen je i tu je došlo do velikog razaranja i velikih gubitaka života, otprilike negde između 200 i 300 ljudi je pogubljeno. To su ljudi koji su bili u bolnici. Vukovar je možda primer toga kako je tokom vremena JNA donela sudbonosnu odluku da sarađuje, odnosno da u svoje redove integriše ono šta se nazivalo "dobrovoljcima". Vrlo često se radilo o pojedincima kojima nije bilo mesta u vojsci, odnosno pripadnicima paravojske, kao što su jedinice Željka Ražnatovića Arkana. Vremenska ograničenja u ovom suđenju nužno su dovela do selekcije optužbi pa treba biti prilično pažljiv u postupanju kako se ne bi došlo do pogrešnog utiska. Vukovar i Dubrovnik su gradovi koji su ovde opisani i koji su bili izloženi teškim napadima. Ali bilo je i ostalih koje ne smemo da zaboravimo: Zadar, Osijek, Vinkovci u Istočnoj Slavoniji, a isto tako i neki drugi manji gradovi i sela u Hrvatskoj. Najvažniji i po zlu poznati događaji, kao što je, na primer, Vukovar, ne smeju da zasene činjenicu da su sela u toj oblasti, kao i sela u zaleđu Dubrovnika bila razarana i uništavana, da je tu došlo do velike pljačke i da je odatle stanovništvo pobeglo. Te priče ne treba da se zaborave. Njih ne može da zaseni drama većih gradova. Što se tiče kriminalnih bandi, kao što je bila Arkanova, ne može da se zamisli nikakav razumljiv i ubedljiv razlog da bi se takve grupe, takvi pojedinci pustili na ratište. Dokazi će da pokažu da je to optuženi učinio sa umišljajem. Mi ćemo da izvedemo dokaze o njegovoj kriminalnoj nameri. I ne može da bude

sumnje, kao što će svedok sastanka sa Sajrusom Vensom (Cyrus Vance) da obelodani, nema sumnje da je ovaj optuženi bio suočen, i to na vrlo oštar način, sa detaljima onoga šta je Arkan uradio. U septembru, dok su se napadi pripremali, bosanski Srbi su se organizovali i došlo je do uspostavljanja srpskih autonomnih oblasti u Bosni i to u velikom delu Bosne, na sličan način kao što je to pre činjeno drugde. Videćete, ovde ćemo da pokažemo kakav je bio kontakt optuženog i tih bosanskih Srba. Ja ću, budući da se ovde radi o sažetku, kada dođe vreme da ostavim Hrvatsku, ali treba da se ima na umu sledeće: mnogi od najgorih zločina u Hrvatskoj događali su se uglavnom pred sam kraj borbi i vrlo često nisu imali nikakve veze sa vojnim ciljevima, dakle radi se o čistim zločinima. Navešću kao primer bolnicu u Vukovaru, masakr u Voćinu koji se dogodio na dan srpskog povlačenja, zatim ubistva u Škabrnji nakon prekida vatre, kao i najgora granatiranja Dubrovnika koja su se dogodila dan pre prekida vatre. Dolazimo do meseca oktobra 1991. godine koji je vrlo loš, ali značajan mesec, gde se počinju nazirati neki obrasci delovanja koji jasno ukazuju na postojanje plana. JNA je u svoje redove počela da inkorporira dobrovoljce koje sam već opisao i da usko saraduje sa Arkanom. Takvo delovanje vidljivo je oko Dubrovnika, gde su oficiri, ne samo tolerisali, već su i predvodili pljačku i uništenje sela u dubrovačkom zaleđu i gde je došlo do neselektivnog granatiranja i velikih gubitaka života. Slična sudbina zadesila je i Bosnu. Svaki mir, svaki privid mira je bio varljiv i mi ćemo da pokažemo, budući da raspoložemo snimcima telefonskih razgovora, da je rukovodstvo bosanskih Srba bilo uključeno, odnosno da je učestvovao u ratu u Hrvatskoj. Šaljući dobrovoljce i regrute na front, SDS u Bosni finalizira svoje planove za preuzimanje vlasti i nametanje etničke separacije, a Karadžić, između ostalog, preti da će Muslimani da nestanu. Mi ćemo da čujemo i vidimo, izvešćemo pisane dokaze koji će da pokažu da su se Srbi pripremali za preuzimanje vlasti i da su se pripremali za etničku separaciju, što će vrlo jasno da se vidi i iz karata, a pokažemo da je to bilo nemoguće da se učini bez velikog premeštanja stanovništva. U Beogradu je "srpski blok" u Predsedništvu potpunosti napustio zakonito legalno postupanje i preuzeo efektivnu kontrolu. Ovaj optuženi je imao efektivnu kontrolu nad situacijom, kao što će, na primer, da pokaže svedok Mesić. Pokazaćemo, takođe, da su aktivnosti, odnosno delovanja bila deo jednog te istog obrazca, kako u Hrvatskoj, tako i u Bosni i Pretresno veće će moći da se uveri da se nešto vrlo slično dogodilo i na Kosovu nekoliko godina kasnije. Obrazac je bio sličan: najčešće bi prvo došlo do opkoljavanja i granatiranja sela, uglavnom od strane JNA, a onda bi u dotično selo ušli Teritorijalna odbrana, policija, paravojska i lokalni dobro-

voljci. Dolazilo je do ubistava, ponekad nekoliko ljudi, ponekad mnogo, bilo je kampanje terora, proterivanje neželjenog dela stanovništva, pljačkanja domova i uništenja sela i svega šta je preostalo, eksplozivom i vatrom. Opšti napredak je proizveden ako je pojedinačno oružje postiglo poseban cilj, veći i gori nego što je bilo individualno i sastavno ubijanje ili neki drugi akti. A pitanje za ovo Pretresno veće je, naravno, ko je bio sposoban, ko je bio u mogućnosti da kontroliše, da utiče i iskorišćava ovo oružje. Ko je vršio uticaj na ove operacije, u vezi sa ovom optužnicom, a i inače. Tužilaštvo tvrdi da je došlo do jednog sistematskog i organizovanog načina napada na nesrpsko stanovništvo u Hrvatskoj, iz čega će da bude vidljivo da je postojala vrlo pažljivo razrađena šema i strategija koja se uklapala u jedan opšti cilj i koja je mogla da bude vođena od strane ovog optuženog. A sada molim da pogledamo kartu broj 4. Ambicije Srba u Hrvatskoj nisu u potpunosti ostvarene. Na ovoj karti su plavom bojom označene proglašene nezavisne teritorije, a crvenom bojom teritorije gde su imali uspeha, odnosno područja koja su uspeali da okupiraju. U Bosni ćemo da vidimo materijal koji se tiče popisa stanovništva i koji pokazuje do koje mere su Srbi bili uspešni u okupiranju, zauzimanju teritorija. Mi nemamo podatke popisa stanovništva iz posleratnog razdoblja u Hrvatskoj, jer su se ljudi, kada je došlo do popisa stanovništva, već bili vratili. Međutim, ova karta u izvesnoj meri pokazuje koliko su bili uspešni u promeni etničkog sastava i etničkog balansa stanovništva. A sada molim da pogledamo kartu broj 5, odnosno Bosnu. Mi smo na sličan način bojama prikazali područja sa dotičnom većinom stanovništva. Crvena boja označava Srbe, zelena Muslimane, a plava Hrvate, a ova zasenjena područja su područja gde nije bilo jasne većine, što se stanovništva tiče. Vidimo da se radi o šarenoj karti. Ova gornja karta pokazuje vam kakva je bila situacija 1991. godine. Molim poslužitelja da stavi foliju na našu kartu iz koje ćemo moći da vidimo u kakvom je odnosu ona sa kartom broj 2. Ako Sud želi i ovu foliju, mi možemo da vam je dostavimo kad god to zatražite. Dakle, vidimo kakav je bio etnički sastav stanovništva početkom 1991. godine. Osim velike raznolikosti, možemo takođe da vidimo da, iako postoje velika srpska područja u centralnom delu na ovoj karti, nema veze između tog dela i same Srbije. I zaista možemo da vidimo jednu rupu odnosno prostor gde ta dva područja nisu povezana. Naravno, mislim na područje grada Brčko. Ako pogledate istočnu granicu ove kombinovane karte Hrvatske i Bosne, videćete veliko zeleno područje, dakle područje sa većinskim muslimanskim stanovništvom. Stanovništvo tog istočnog područja, možda više nego stanovništvo između zapadnog i istočnog dela koje je osenčeno, odnosno obojeno crvenom

bojom, nije želelo, nije imalo želje da napusti to područje. Dakle, ovde nam ostaje slika same Bosne. Zločini po Statutu (Statute) Međunarodnog krivičnog suda koji su predmet ove optužnice, zločini u Bosni uključuju i krivično delo genocida kojim se krši član 4 Statuta Međunarodnog suda. Radi se o krivičnom delu koje zahteva vrlo pažljivo postupanje i koje stvara jake emocije. Možda su neka krivična dela, odnosno zločini koji ne mogu da se okarakterišu kao genocid, možda su teži od genocida u pogledu veličine ljudske patnje i stoga, kao što sam naglasio, zahtevaju vrlo pažljivo postupanje. Na Pretresnom veću će da bude da odluči da li su događaji koji se navode u ovoj optužnici, kao što tvrdi Tužilaštvo, zločini genocida, odnosno da li potpadaju pod krivično delo genocida ili, možda, progona, budući da se radi o uništenju stanovništva. Ponavljam, kada je reč o ljudskoj patnji, nema nikakve garancije, odnosno ne možemo izvesno da tvrdimo koji oblik krivičnog dela je gori. Na kraju izvođenja dokaza, naša teza će jasno da pokaže da je optuženi imao nameru da uništi deo zajednice bosanskih Muslimana, odnosno da je bilo reči o cilju jednog zločinačkog poduhvata i da se radilo, možda, odnosno pokazaćemo da su progoni ponekad negde bili nedovoljni da se ostvari cilj tog udruženog zločinačkog poduhvata. Cilj je bio da se nasilno i permanentno ukloni nesrpsko stanovništvo dotične teritorije. Alternativno, da je optuženi bio učesnik, odnosno da je znao da su neki od glavnih izvršilaca počinili genocid, a on je preduzeo mere da im pruži pomoć u izvršenju genocida. Kao što će Pretresno veće da vidi, možemo da se poslužimo i alternativnim pristupom članu 7(3) Statuta, gde možemo da ga optužimo za odgovornost kao nadređenog. Naime, da je on znao, odnosno imao razloga da zna da će genocid da se poćini, odnosno da je već poćinjen, a on nije preduzeo nikakve mere da to spreći, odnosno da kazni poćinioce. U svakom slućaju, optuženi ima uticajnu ulogu nad učesnicima u tom zajedničkom, odnosno udruženom zločinaćkom poduhvatu, što je navedeno i u optužnici. On je koristio svoju kontrolu i uticaj nad elementima JNA, odnosno Vojske Jugoslavije, a takođe i MUP-a, kao i uticaj nad individualnim politićarima, i vojnim i politićkim rukovodstvom Republike Srpske. U svakom slućaju, on je koristio resurse svega što mu je bilo na raspolaganju, kako bi osigurao da se na efikasan naćin provode zamisli kojima je bio cilj ostvarenje opšteg plana. On je igrao ključnu ulogu u organizaciji, planiranju, finansiranju i upravljanju, odnosno ostvarenju toga plana. On je, stoga, bio ključni učesnik zločinaćkog poduhvata do te mere da je bez njega vrlo teško zamisliti ostvarenje tog udruženog zloćinaćkog poduhvata. Ukratko, ćinjenice i zloćini optužuju. Autonomne oblasti, kao što ćemo da vidimo na karti za nekoliko trenutaka, proglašene su 1991.

godine, ali one su možda manje značajne ovde, nego što je to bio slučaj sa nekim opštinama o kojima ćete dokaze da čujete kasnije. Obrasci događaja su bili vrlo slični u svim ovim opštinama. Vrlo često nesrpsko stanovništvo je bilo do te mere uplašeno da nisu pružili nikakav otpor, te su Srbi bili u stanju da vrlo jednostavno preuzmu kontrolu u tim područjima. U drugim područjima je bilo otpora, međutim taj otpor je bio vrlo slab, a srpske snage, JNA, paravojska i specijalne snage srpskog MUP-a, kao i jedinice bosanskih Srba su radile zajedno i delovale zajedno i napadale ta područja bezobzirno i sa kriminalnim ignorisanjem civila. Kao što ćete da vidite, stanovništvo je bilo izloženo proterivanju, zatvaranju u nehumanih uslovima, mučenju, seksualnim napadima, ubistvima u manjim ili većim brojevima. Takođe, ne treba zaboraviti ni druge oblike progona kao što su gubitak posla, razaranje verskih i kulturnih objekata. U drugim područjima, Tužilaštvo će da dokazuje da je ovaj optuženi bio odgovoran za svoju saradnju i učešće u zajedničkom zločinačkom poduhvatu čija su posledica bili ovi događaji. Dok imamo ovu kartu pred nama, mogao bih da vam skrenem pažnju na dve grupe opština koje zapravo čine veći deo one teritorije kojom će Tužilaštvo detaljno da se pozabavi. Zamolio bih da pogledamo kartu broj 6. Dok se poslužitelj bavi grafoskopom, Pretresno veće će da se priseti da smo prvobitno u optužnici pomenuli 47 opština. Zbog štednje vremena Suda, odlučili smo da se detaljno bavimo samo nekim opštinama i da sa mnogo manje detalja govorimo o drugoj grupi opština, a da se uvede i treća kategorija opština, gde ćemo da izložimo samo demografske dokaze. Ovde vidimo jarko plavu boju koja označava takozvane "primarne opštine", o kojima ćemo da izvodimo kompletne dokaze. Svetlijom plavom bojom označene su opštine gde će dokazi da budu izvođeni selektivno, samo o najgorim zločinima i onim zločinima gde može da se pokaže veza sa optuženim. Opštine sa vertikalnim linijama su treća grupa opština i za njih ćemo da izvodimo samo demografske dokaze. Pretresno veće će da vidi da imamo širok spektar dokaza za ove dve grupe opština i sada ću da se vratim na njih. Dolina reke Drine na istoku. Već sam govorio o srpskim autonomnim oblastima i rekao da su one imale manji značaj. Za Pretresno veće bi moglo da bude važno da zna šta su one zapravo predstavljale. Možete da ih vidite ovde: Krajina, severna Bosna, Semberija, Romanija i Hercegovina. I Pretresno veće će takođe da primeti, ne znam koliko je to značajno, to je na zapadu, Bihać je takođe jedna od takvih opština, ne nalazi se čak ni u ovom području koje je proglašeno kao srpsko. Kada stignemo do toga, govorićemo o tim nekim opštinama, a to su Zvornik, Bratunac, Srebrenica i Višegrad. To su mesta gde su počinjeni neki od naj-

gorih zločina, a nisu se nalazili ni u jednom od proglašanih srpskih područja, ali će Pretresno veće toga da se seti iz mape broj 5, da su to područja bez srpske većine. U dolini reke Drine, počev od Bijeljine, Zvornika, Bratunca, Srebrenice, Višegrada, vidimo neke opštine koje su upravo ovo imale zajedničko, a to je srpska manjina, osim, recimo, u Bijeljini. Vidimo jednu kartu koju nam je sam optuženi predao, iz januara 1992. godine, a koja ovo prikazuje. Jasno je da ovi krajevi nisu imali nikakvog interesa da se pridruže srpskoj državi, bilo da se ona zove Jugoslavija ili nekako drugačije. Oni su svi zauzeti u vrlo ranoj fazi rata i svi su zauzeti uz učešće mnogih snaga iz Srbije, sa vrlo tesnim vezama sa optuženim i njegovim bliskim krugom saradnika, kao što je Arkan. Oni su zauzeti od strane elemenata, delova JNA pod komandom osoba kao što je Ojdanić ili agenata srpske policije i Državne bezbednosti, kao i specijalnih snaga srpskog MUP-a i drugih paramilitarnih formacija iz Srbije.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, koji je ukupan broj opština za koje će da se izvode drugi dokazi osim demografskih?

TUŽILAC NAJS: Trenutno, ukupni broj je 14 opština, jarko plavom bojom označenih i 24 opštine označene svetlo plavom bojom.

SUDIJA ROBINSON: To je, znači, 38?

TUŽILAC NAJS: Da.

SUDIJA ROBINSON: 38 od ukupno 47?

TUŽILAC NAJS: Ali, naravno, za opštine označene svetlo plavom bojom, to su samo mali delovi materijalnih dokaza koji će da vam budu predloženi. Mi ćemo za njih da izvodimo samo materijalne dokaze. I, uzgred, s obzirom da smo imali, na čemu smo vam veoma zahvalni, jednu pauzu od mesec dana pre nego što smo ovo razmatrali, možda ćemo da unesemo još neke izmene u optužnici, ukoliko budemo dobili tu priliku i tako još da smanjimo taj broj. Da se vratim na dolinu reke Drine i opštine u njoj. To su mesta gde su se dešavala masovna pogubljenja i masovna proterivanja. To su bila mesta gde je vlast bila u rukama SDS-a. To su bila mesta gde se široko izveštavalo međunarodnim organizacijama i u međunarodnoj štampi o počinjenim zločinima, tako da optuženi nije mogao da ne zna za njih. Višegrad je bio, recimo, mesto gde su bili prisutni paravojnici iz Srbije, a koji su tamo masovno ubijali, spaljivali

ljude žive. Jednom prilikom, pukovnik Ivanović obratio se grupi od nekoliko hiljada Muslimana koji su bili okupljeni na fudbalskom stadionu i pokazao im da su "Beli orlovi" kojih su se svi plašili, koji su bili strah i trepet tog kraja, bili zapravo pod njegovom komandom. Ove snage kasnije su ušle u grad u kome je vladala rastuća napetost, ta činjenica mora da se prihvati, vladala je napetost između Srba i Muslimana, zbog nečega što su upravo Muslimani uradili. Ali Tužilaštvo tvrdi da su počinjeni ozbiljni zločini. Bosanski Šamac koji ovde vidimo levo na karti, zauzet je od strane specijalnih snaga srpskog MUP-a 17. aprila, pod neposrednom komandom Simatovića i uz učešće lokalne srpske policije i JNA. SDS je ovde uspostavila svoju vlast i režim koji je karakterisao proizvoljni progon od strane ljudi koji su nametali nesrbima da nose trake na rukavima. I u tom kraju su bila masovna hapšenja i ubijanja. Brčko, oblast koju sam ranije pomenuo, nalazi se između većinsko srpskih krajeva, gde imamo jedno područje gde su Muslimani u većini. Brčko su napale mešovite srpske snage, uključujući paravojsku, dok su lokalne srpske jedinice i pripadnici JNA vršili etničko čišćenje i proizvoljna pogubljenja u prisustvu specijalnih snaga srpskog MUP-a. Zatim imamo zapadnu Bosnu koja se ponekad naziva "Krajina", tri susedne opštine koje su bile meta kampanje progona i čišćenja početkom leta 1992. godine. Bosanska Krupa, tu su JNA i druge srpske snage napale ovaj kraj, ponovo imamo masovna hapšenja, pogubljenja, etničko čišćenje. Prijedor je tog leta bio mesto masovnog etničkog čišćenja, gde je mnogo ljudi poslato u poznate zloglasne logore kao što su "Omarska", "Keraterm", "Manjača" i "Trnopolje", gde su bili strašno zlostavljani i izloženi masovnim pogubljenjima i streljanjima. Zatim imamo Sanski Most, takođe većinsko muslimanski kraj gde su JNA, Teritorijalna odbrana i lokalne snage opet učestvovala u masovnim ubijanjima, hapšenjima i odvođenjima u logore, baš kao što je bilo u Prijedoru. Tu su se događala masovna proterivanja preostalih nesrba uz pogubljenja od strane Arkana i njegovih ljudi, a Arkan je, moramo da kažem, u to vreme praktično bio pripadnik srpske Državne bezbednosti ili je to kasnije postao. Sarajevo. Optuženi je rekao Pretresnom veću da se on suprotstavljao bombardovanju Sarajeva koje se odvijalo između 1992. i 1995. godine. U isto vreme, dok je javno osuđivao napade na civilno stanovništvo u Sarajevu, Vojska Jugoslavije je plaćala plate istim tim oficirima koji su komandovali snagama koje su rukovodile tim napadom. Tužilaštvo će da izvede dokaze da je finansijska podrška davana upravo kroz njegove kancelarije, konkretno generalu Galiću, komandantu Sarajevsko-romanijskog korpusa od septembra 1992. do avgusta 1994. godine. Patnja koju su oni naneli ovom stanovništvu, bez obzira na

prisustvo UNPROFOR-a (United Nations Protection Force) od 1992. godine i do Dejtonskog sporazuma (Dayton Accord) 1995. godine, ne može da se opiše. Međutim, ne možemo da pređemo Bosnu, a da ne kažemo nekoliko reči o takozvanim zaštićenim zonama ili enklavama koje su štitile Ujedinjene nacije. Vojne kampanje JNA i Vojske Republike Srpske 1992. godine rezultirale su masovnim bežanjem muslimanskog stanovništva u male džepove koji su kasnije postali poznati kao zaštićene zone, enklave, kao što su Bihać, Goražde, Srebrenica i Žepa. Pristupne puteve kontrolisale su snage bosanskih Srba. Političke i vojne vlasti bosanskih Srba usvojile su politiku blokiranja svih sanitetskih i drugih konvoja koji su nosili hranu za ove enklave. Civili koji su bili pod opsadom izlagani su bez izuzetaka granatiranju i snajperskoj vatri. Sve ono ka čemu su aktivnosti progonitelja bile usmerene, sve to je opisano u jednoj od najgorih direktiva Vojske Republike Srpske, a koja će da bude pomenuta na suđenju. Ukoliko Pretresno veće želi da sada da je vidi, ja je imam ovde i mogu da vam je stavim na raspolaganje. To je direktiva u kojoj Karadžić kaže da treba da se napravi jedna "nepodnošljiva situacija apsolutne nesigurnosti, bez ikakve nade za preživljavanje i uopšte dalji život za to stanovništvo". Humanitarne i druge međunarodne organizacije mogu da nam nešto kažu o vrlo intenzivnim pregovorima koji su vođeni sa bosanskim Srbima i liderima u Srbiji, uključujući upravo i ovog optuženog i koji su imali za cilj da se nekako obezbedi pristup tim enklavama. Međutim, čak i kada bi se taj pristup dozvolio, često humanitarna pomoć ne bi mogla da stigne na cilj. Stanovnici su maltretirani, nastavljalo se sa apsolutno nerazumnim ponajanjem koje je i dalje ugrožavalo i pogoršavalo položaj stanovništva: ljudi su živeli u bedi i patnji. Tako su te enklave sve više počinjale da liče na logore. Imali su sve karakteristike logora, sa velikim brojem Muslimana uhvaćenih, sabijenih u male, dobro definisane oblasti, gde ljudi nisu imali gde da borave. Živeli su u nehygienjskim uslovima i bez hrane, nisu mogli da se kreću, a da ne budu meta, apsolutno su bezobzirno granatirani, bolnice su bile prenatrpane ljudima u kojima su vršene amputacije bez anestezije i oni su umirali od sasvim običnih zaraza. Civilno stanovništvo je znalo da ne može i da nema gde da pobegne i, kao što je rekao jedan svedok, opšti utisak kod civilnog stanovništva u ovoj enklavi je bio je da sve to neumoljivo vodi, da sve to ne može da se završi drukčije nego smrću svih unutar enklave. Srebrenica i Žepa konačno su zauzete od strane Vojske Republike Srpske u leto 1995. godine. Ostale enklave su tokom celog rata bile i ostale pod kontrolom bosanske Vlade. Tako što se tiče same Srebrenice, ta enklava je osnovana 1993. godine. Bilo je napada na Srebrenicu, s vremena na vreme intervenisala je Vojska

Jugoslavije, ali treba priznati da je bilo i napada, operacija i iz same Srebrenice, od strane Armije BiH. U julu 1995. godine, Karadžić i Mladić su odlučili da je sravne sa zemljom i da ubiju sve muškarce koje nađu. Nema sumnje, naravno, da je holandski izveštaj nešto što ćemo sigurno da uključimo u naš dokazni materijal. Optuženi je bio povezan sa slučajem Srebrenica na dva glavna načina. Kao prvo, Vojska Jugoslavije je nastavila svoju podršku Vojski Republike Srpske. Imamo, na primer, generala Krstića kod koga je, kada je uhapšen, pronađena lična karta koja dokazuje njegovo pripadništvo Vojski Jugoslavije i to je jedan od dokaznih predmeta. On je takođe povezan i kroz učesće srpskih snaga MUP-a u događajima u i oko Srebrenice. Vojska Jugoslavije, kao naslednica JNA, vidljivo je učestvovala u zločinima počinjenim u Bosni i Hercegovini kroz svoj odnos sa Vojskom Republike Srpske. Tokom celog rata oni će da nastave da podržavaju ovu vojsku, bez ikakvih pravih prekida. Bez podrške Vojske Jugoslavije snagama bosanskih Srba, ne bi bilo moguće da oni nastave bombardovanje Sarajeva, kao i strašne napade na enklave koje su rezultirali genocidom u Srebrenici. Imamo jedan dokazni predmet koji bih želeo da pogledate, a to je jedno naređenje Ratka Mladića koje je on izdao u novembru. Ono ima nekoliko strana, ali mi ćemo ovde da pogledamo samo jedan deo da bismo uštedeli na vremenu. Datum je 19. novembar, u potpasusu "D", na toj strani kaže se, to je jedna instrukcija Drinskom korpusu da sa svojih trenutnih položaja, njihove glavne snage treba da uporno i postojano brane Višegrad, Zvornik i koridor, dok ostatak snaga, usmeren ka širem području Podrinja, treba da iscrpljuje neprijatelja, nanosi najteže moguće gubitke i da ga natera da napusti oblasti Bihaća, Žepe i Goražda i celo to područje, zajedno sa svim muslimanskim stanovništvom. Ove reči ne mogu biti jasnije u svojoj nameri. Prevodioci mole da malo usporim. Da rezimiram i da dodam još nešto da bih prikazao ulogu ovog optuženog kroz neka tela na koja je on imao uticaj ili kontrolu. Pretresno veće će da vidi kolika je bila njegova lična podrška bosanskim Srbima. Od momenta formiranja, vojsku bosanskih Srba su pomagale mnoge značajne institucije u Beogradu. Svi oficiri su dobijali plate iz Beograda, a takvih oficira u julu 1992. godine je bilo 12.000. Postojao je program finansijskih i drugih stimulansa da se oficiri Vojske Jugoslavije podstaknu da služe u Vojski Republike Srpske. Sistem je pružao i penzijske olakšice istim tim oficirima Vojske Republike Srpske, u skladu sa važećim jugoslovenskim zakonom. Postojala je i obuka, Vojska Jugoslavije je imala vrlo bitnu ulogu u odlučivanju o tome ko će da se bori u Vojski Republike Srpske. Imamo jedan primer kada je jedan oficir iz Vojske Republike Srpske prekomandovan u Srbiju na obuku, na period

od dve godine. Radi se upravo o Vojsci Jugoslavije, a ne Vojsci Republike Srpske, to je samo jedan primer. Imamo i naređenje o njegovoj prekomandi. Čak i tokom perioda kada je granica bila zatvorena, kao što ćemo da čujemo iz dokaza, u avgustu 1994. godine vojni objekti u Saveznoj Republici Jugoslavije bili su na raspolaganju za obuku ljudi iz Vojske Republike Srpske. Naravno, postojala je i direktna vojna aktivnost i učešće, čak i posle tehničkog povlačenja JNA iz Bosne, jer se vojska vraćala u Bosnu na konkretne zadatke. Osim toga, postojalo je snabdevanje i podržavanje. Vrlo je interesantno napomenuti da je optuženi u svojoj žalbi beogradskom sudu povodom njegovog hapšenja u aprilu 2001. godine otvoreno priznao vrlo značajnu podršku koju je obezbedio za Vojsku Republike Srpske, a koju je nezakonito izdvojio iz sredstava sopstvene republike. A što se tiče obezbeđenja materijalnim zalihama i sredstvima, general Mladić je rekao Skupštini Republike Srpske da je 95 posto municije za pešadiju dolazilo od JNA i Vojske Jugoslavije i to posle njihovog tehničkog povlačenja. Preko 11.000 tona vojnih zaliha pružala je Vojska Jugoslavije, to je značilo stotine i stotine kamiona koji su išli iz Bosne u Srbiju i nazad. I Žalbena veće ovog Suda u *Predmetu Tadić* je takođe priznalo važnost ovog odnosa između ova dva tela, kada je zaključilo: "Oružane snage Republike Srpske treba da se smatraju snagom koja je delovala pod ukupnom komandom i u ime Savezne Republike Jugoslavije". To možete da pronađete u paragrafu 162 presude po žalbi. Sada molim karte broj 8 i 9. Časni Sud će da nađe u svojoj fascikli karte koje predstavljaju isečak iz materijala koji smo videli na karti 5, na koju ću da se vratim za jedan trenutak. I tu ćemo da izdvojimo takozvane "primarne opštine", kako ih mi ovde zovemo. Naslov glasi: "'Primarne opštine', o područjima koja su relevantna za suđenje Miloševiću". I vidimo, gledajući na dva dela karte, rasprostranjenost etničkih grupa kakva je bila 1991. godine, vidimo kako su podeljene većine - crveno, zeleno, mešano i ako pogledamo na dno, videćemo šta je postignuto u smislu toga da područja koja uopšte nisu želela da postanu srpska, budu pretvorena u crvena područja. Ova druga linija koju vidimo na karti je linija koju je iscrtao Dejtonski sporazum i ona prikazuje trenutnu podelu vlasti između Republike Srpske i federacije, o čemu ću da kažem još nešto. Šta je, dakle, postignuto ovom kampanjom etničkog čišćenja? Mi ovo možemo da vidimo na našim kartama, ali isto tako čućemo i iskaze svedoka o tome. Časni Sude, ovaj Tribunal nije političko telo, on ne mora da objasni kako je došlo do toga da je optuženom bilo omogućeno da se, da tako kažem, "oporavi" nakon Dejtona (Dayton), kao naizgled respektabilan član međunarodne zajednice. Bilo kako bilo, učesnici i posmatrači događaja vrlo

dobro znaju ko je on bio, što je on bio i šta je radio. Iz moje ranije uvodne reči, Pretresno veće će da se seti šta je gospodin Iglberger (Lawrence Eagleburger) rekao o svim tim događajima. Činjenica ostaje da su zločini ovog optuženog za koje se dugo sumnjalo, sada pokazani i dokazani. Nekoliko reči o dokaznom materijalu, odnosno dokazima koje nameravamo da izvedemo. Oni mogu da se svrstaju u nekoliko kategorija. Nakon ovog dela ću i da završim. Dakle, kategorije dokaznog materijala. Dokazni materijal vezan za ovog optuženog dolazi iz više izvora. Valja imati na umu da kriminalci, zločinci ili političari koji postupaju na kriminalan način, a za koje se kasnije utvrdi da su bili kriminalci, ne ostavljaju za sobom tragove. Oni ne ostavljaju ništa na papiru. Zato je značajno da se napomene da je ovaj optuženi delovao iz jedne gotovo prazne kancelarije, i da je imao individualne, jedana-jedan kontakte, tako da drugi ne mogu da znaju šta je kome rečeno. To je možda tako. Ali kad je reč o ovakvim pojedincima, kad je reč o ovom optuženom valja da se posegne za svedocima koji su iz krugova bliskih njemu. Neki od tih ljudi su bili zaista vrlo bliski, kao što je bio, na primer, predsednik, odnosno bivši predsednik Lilić, a kog ćemo uskoro da pozovemo da svedoči i, na primer, gospodin Mesić, a i neki drugi ljudi koje ćemo da izvedemo kao svedoke pred Pretresno veće i čija će svedočenja da budu podobna da se u potpunosti prihvate, jer će da pokažu ovo šta sam ja sada naveo. Isto tako, postoje ljudi iz njegovog bliskog kruga koji su imali neke svoje sopstvene interese da mu služe, privatne, lične ili neke druge interese, a koji možda nisu inklinirani ka tome da kažu istinu. Kada je reč o bliskim saradnicima, pogotovo onima koji su bili motivisani sopstvenim interesom, od njih može pre da se očekuje da bi možda mogli da budu podvrgnuti iskušenju da mu, na neki način, pomognu. Zatim dolaze drugi svedoci, mislim prvenstveno na vojne komandante na raznim nivoima, na političare na raznim nivoima, na njegove saradnike koji bi takođe mogli da kažu istinu, ali čija je vizija, odnosno pogled na optuženog ograničena, ne zato što bi mogla da bude zatamnjena od strane onih koji su mu bili bliski i koji bi želeli da prikriju, da zataje sve ili neke detalje. Sledeći krug svedoka će da bude sposoban da baci malo svetla na ličnost optuženog. Oni će takođe da usmere pažnju na zločine koji su počinjeni. A onda dolazi spoljni krug svedoka, onih koji moraju da budu dostupni Pretresnom veću i mi se nadamo da će oni moći da budu ukratko ispitani, možda i pisanim putem. Oni će da svedoče o događajima. To su svedoci koji imaju veze sa počinjenim zločinima, ali koji će moći da kažu malo ili čak ništa o optuženom. Iako možda neće mnogo toga da kažu o optuženom, oni će da se usmere na jedinice koje su počinile

zločine, a onda će moći da se uspostavi veza između tih jedinica i optuženog. Dakle, svedoci će razna svetla da bace na delovanje optuženog. Radi se o vrlo teškom poslu ovog Pretresnog veća i različitim očekivanjima i nadanjima. Ipak, teško je očekivati da će neko moći da kaže celu istinu o ovom optuženom. I ja sve ovo govorim zato što je veoma važno za one koji prate ovo suđenje, da prepoznaju i shvate koliko težak i detaljan posao ovo Pretresno veće mora da uradi. Pretresno veće će morati da sastavi jedan mozaik svih svedočenja da bi dobilo celovitu sliku. Takođe ćemo da izvedemo svedoke eksperte koji će da budu u stanju da jednu svoju viziju optuženog predstave Pretresnom veću. I upravo će taj mozaik, kao što sam rekao, da stvori celu sliku pred Pretresno veće i uveriti ga u krivicu ovog čoveka. Sada se vraćam na svedoke koje sam već spomenuo, na jednu određenu i specifičnu kategoriju svedoka. To su svedoci iz uskog kruga saradnika optuženog, oni koji možda neće da govore istinu. Da li njih jednostavno zbog toga što možda neće da govore celu istinu ne treba ni pozivati? Neko možda misli da u bilo kom slučaju, realnom ili hipotetičkom, kada se sudi vrhovnom vođi, Pretresno veće može da se zapita da li da nastavi sa ili bez ispitivanja svedoka koji su toliko bliski da možda imaju svoje sopstvene lične interese. Da li da jednostavno nastavimo bez ikakvog prosuđivanja, bez preispitivanja i procene ovih ljudi, odnosno svedoka? Ili da se oslonimo samo i isključivo na one svedoke koji mogu da imaju nepristrasno mišljenje o optuženom? Mi ćemo da pozovemo Pretresno veće da se izjasni da je očigledno bolje da, kad god je to moguće, uradimo ono šta smo do sada već radili sa nekoliko svedoka i da nastavimo sa pozivanjem svedoka iz tog unutrašnjeg kruga. Mi ne znamo i ne možemo da znamo da li će ovaj optuženi koji ne poštuje i ne priznaje ovaj Sud, da li će on da iznosi ikakve dokaze, da li će on uopšte da sprovede dokazni postupak. Mi smatramo da je mudro i razborito da pozovemo što je moguće veći broj svedoka iz tog užeg kruga. Uzdamo se, mi smo, u stvari, sigurni da će Pretresno veće da bude u poziciji da proceni i mi bismo mogli da mu pomognemo u tom procenjivanju i utvrđivanju gde leži istina. Sigurni smo da, ako se ti svedoci pojave, kao što su neki uradili ili se misli da su uradili, pri ispitivanju samo ponavljali kao papagaji i tako u potpunosti izvitoperili svoje tvrdnje, sigurni smo da se te neistine mogu dokazati. Nema nikakvog skloništa i neće da bude mesta gde bi se mogli sakriti oni koji možda ne bi želeli da svedoče, koji bi mogli, ali bi više voleli da ne daju dokaze. Oni mogu i moralno gledajući moraju da ovom Sudu obezbede i pruže potpunu istinu. A sada molim da se vratimo na kartu broj 5. Mi smo pogledali samo gornje delove ove karte, a sada možemo da pogledamo i gornji i donji deo

zajedno i molim da se ne zaboravi da imate i kartu broj 8 koja je isečak ove druge. Mi ćemo da saslušamo dokaze statističke prirode o smrtnim slučajevima, o preseljenjima stanovništva u Hrvatskoj i u Bosni. Ovo ne vidimo na kartama koje su naravno, grafičke prirode. Kao što sam rekao, ne možemo isto da uradimo za Hrvatsku, jer rezultati popisa nisu dostupni, odnosno radi se o razdoblju posle rata, ali gornja slika pokazuje koliko je raznolika u etničkom smislu bila Bosna. Na njoj možete da vidite lice Bosne kakvo je bilo pre rata. Ova donja karta, molim da je sada pogledamo, daleko je, da tako kažem, čistija, urednija, sa jasnim većinskim područjima, srpskim većinskim područjima, muslimanskim većinskim područjima i hrvatskim većinskim područjima. Hrvatska i muslimanska većina su sastavljale su federaciju, razdvojenu po upravama, kao što Pretresno veće već zna. Ova uredna mapa je bila cilj raznih pojedinaca, uključujući i ovog optuženog. Upravo ta sređena, uredna mapa rezultat je hiljada i hiljada ubistava, bezbrojnih nehumanih činova i nebrojenih akata etničkog čišćenja. Kada bi karta Hrvatske bila dostupna na isti način, ona bi mogla da pokaže sličnu sliku, dakle put od jedne neuredne, do jedne vrlo uredne karte. A šta leži u srcu svega toga? Šta je uzrok svih tih promena? Nehumano postupanje, nehumanost koju mi ovde moramo da istražimo.

SUDIJA MEJ: Sada ćemo da odemo na pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Prethodno treba da raščistimo samo jedno tehničko pitanje, gospodine Mej (May), pošto ste mi vi vreme za moju izjavu ograničili na tri sata. Sada je tačno 10.45, ja želim da konstatujem da meni već, u neto trajanju vremena do kraja rada današnjeg dana, nedostaje 20 minuta, pa, prema tome, tražim da se to ima u vidu, kako bih tih nedostajućih 20 minuta dobio na početku sutrašnjeg rada.

SUDIJA MEJ: Da, dobićete ono vreme koje smo odvojili za vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro. Pre nego što počnem da govorim, hteo bih da se emituje jedna kasete. Molim vas da počnete sa emitovanjem kasete.

(Video snimak)

Simon Vizental: *Znam, znam. Ovo je napisao Herman Noburg (Hermann Neuburg). Hitler (Adolf Hitler) ga je poslao u Hrvatsku. Posle rata, on je u Jugoslaviji osuđen na 20 godina robije i posle se vratio. Onda je napisao knjigu o njegovim razgovorima sa Artukovićem i ostalima.*

(Kraj video snimka)

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, molim vas da prekinemo video-kasetu. Nema smisla da ovo pokazujemo ako ne dobijamo prevod, a ne dobijamo prevod na ni jedan od naših radnih jezika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa pretpostavljam da dobijate prevod sa srpskog, jer je ova izjava Simona Vizentala (Simon Wiesenthal) titlovana na srpski jezik i prevodilac vrlo lako može da pročita šta on kaže. Ona je, inače, kratka, sav ostali tekst je uglavnom na engleskom ili preveden na engleski, ako je na holandskom ili na nemačkom.

SUDIJA MEJ: Da li bi prevodioci mogli da nam kažu da li mogu da rade na predloženi način, a to je da prevode titlove?

prevodioci: Prevodioci će da se potrude, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Hvala vam. U redu, možemo sada ponovo da pustimo video-kasetu.

(Video snimak)

Simon Vizental: *Znam, znam. Ovo je napisao Herman Noburg. Hitler ga je poslao u Hrvatsku. Posle rata, on je u Jugoslaviji osuđen na 20 godina robije i posle se vratio. Onda je napisao knjigu o njegovim razgovorima sa Artukovićem i ostalima. Oni su mu rekli "mi imamo jedan problem sa Srbima - jedna trećina mora da umre, jedna trećina mora da se pokatoliči, jedna trećina može da ostane u životu".*

Franjo Tuđman: *To je bio njihov program. Programski ciljevi HDZ-a nisu bili ništa drugo do zahtjev za obnovom ustaške Nezavisne Države Hrvatske. Pri*

tom zaboravljaju da NDH nije bila samo puka kvislinška tvorevina i fašistički zločin, već i izraz kako povijesnih težnji hrvatskog naroda za svojom samostalnom državom, tako i spoznaja raznih drugih međunarodnih činidbenika faktora, u ovom slučaju mlade Hitlerove Njemačke (Germany) koja je željela da uvede novi evropski poredak i da promjeni geografske granice. Prema tome, NDH nije predstavljala samo puki hir osovinskih sila, već je bila i rezultat različitih istorijskih faktora...

Simon Vizental: ... vidao sam ih svuda, u Parizu (Paris), Minhenu (Munich) ... Za njih rat nije bio završen, oni se nikad nisu osetili poraženima

Poslanik hrvatskog Sabora: ... koji su došli nama, gastarbajteri i da ne kažem zagorski izraz, naši prijatelji Srbi koje mi uvjeravamo ... (nerazumljivo) ... nisu prešli iz svog beogradskog pašaluka niti Dunav niti Savu. Grizli su posle 1918. godine Vojvodinu, grizu Makedoniju, grizu Crnu Goru, grizu naveliko i Bosnu i Hercegovinu. Danas su počeli gristi Hrvatsku. Zar ćemo mi to dopustiti? Zar i mi Hrvati ne smijemo se primić oružja? I zato, u ime to – pro patria.

Franjo Tuđman: I neki ljudi, neki pojedinci u Hrvatskoj, a osobito u svijetu koji nisu bili prijatelji Hrvatske, govorili su da nije trebalo biti rata, da smo i mi krivi za rat. A ja sam govorio i odgovaram – ne, ne bi bilo rata da smo odustali od svoga cilja da stvorimo samostalnu i nezavisnu državu Hrvatsku.

Stjepan : Mislim da sam obavio zadatak: Jugoslavije više nema. Hvala vam lijepa.

Mustafa Cerić, reis ulema: Bez obzira gdje se našli, njima je svima, muško, žensko, veliko, malo, džihad, na putanji Boga je oslobođenje našeg muslimanskog naroda ovdje u Bosni i ma gdje da se nalazi. To je nama božja naredba i ljudska obaveza.

Novinar: Ono šta je držalo zemlju zajedno, Jugoslovenska narodna armija, sada je postala cilj onima koji žele raspad Jugoslavije. Na skupu hrvatskih separatista 1991. godine u Splitu, demonstranti su zadavili mladog vojnika i bacili njegovo telo na ulicu. CIA (Central Intelligence Agency) je predvidela ovakve događaje i izgleda da se njena predviđanja realizuju. U oktobru 1990. godine CIA je rekla da će do raspada Jugoslavije, verovatno nasilnog, doći vrlo brzo, za nekih sledećih šest meseci. Međutim, niko tome nije pridavao

važnost. U junu 1991. godine, državni sekretar SAD (United States of America), Džejms Bejker (James Baker) je napravio pokušaj da spreči katastrofu. Otputovao je u Beograd kako bi se sastao sa vođama šest republika. Rekao je: "Nemojte da iko od vas preuzima korake koje ostali ne odobravaju, jer mi to nećemo da odobrimo". Međutim, Milan Kučan i Franjo Tuđman su bili uvereni da mogu da ignorišu ono šta je rekao državni sekretar SAD. Odmah su to i dokazali, proglasili su svoju nezavisnost samo dan kasnije, 25. juna. Znali su da mogu da računaju na podršku nemačkog ministra inostranih poslova Genšera (Hans Dietrich Genscher) kao i, isto tako, na podršku Alojza Moka (Alois Mock), austrijskog ministra inostranih poslova. Krug nasilja koji je uništio Jugoslaviju započeo je kada je slovenački predsednik Milan Kučan naredio svojim trupama da zauzmu kasarne, mesta na jugoslovenskoj granici sa Austrijom (Austria) i Italijom (Italy) i glavni grad Slovenije, Ljubljanu. Zastava Jugoslavije je spuštena, a stavljena je slovenačka zastava. Slovenci su mislili da imaju pravo da stave svoju zastavu, to je bio kraj međunarodno priznate Jugoslavije. Mislim da niti u jednom trenutku Beograd nije očekivao takvu žestoku reakciju. Nemački ministar inostranih poslova, Hans Ditrilh Genšer, je odmah došao na austrijsku granicu sa Jugoslavijom da se nađe sa predsednikom Kučanom i da upozori JNA da ne nastoji da zadrži vlast na granicama. Kučan je naredio da slovenačke snage pucaju po snagama JNA, uključujući čak i na one koji nisu nosili municiju. Suočen sa međunarodnom opozicijom koju je predvodila Nemačka, jugoslovenski premijer Marković je naredio da se jedinice JNA povuku iz Slovenije, bez ozbiljnijeg pokušaja da se suprotstave separatističkim snagama. Slovenačke vođe su izvele izvanredan plan u kontaktima sa javnošću. Strani novinari su bili okupljeni u podzemnom međunarodnom pres-centru, izdavana su i slata saopštenja koja su sugerisala da su slovenačke snage pobedile četvrtu najjaču vojsku u Evropi. Novinari su slali vrlo lepe, fantastične izveštaje slovenačkih zvaničnika o raznim bitkama, uključujući bitke do kojih nikada nije došlo. Ono šta se događalo u Sloveniji, gde su Slovenci proglasili nezavisnost i postavili carinske punktove na putevima, izgledalo je i predstavljeno je na televiziji kao da je JNA izvršila agresiju na Sloveniju, a ne da je Slovenija proglasila nezavisnost. Manipulisanje stranim novinama i novinarima se nastavilo, vršena je priprema i za nove ratove, za secesionističke ratove u bivšoj Jugoslaviji. JNA je stalno bila opisivana kao agresorska, okupatorska vojska u kojoj su dominirali Srbi, a stvarnost je bila drugačija. Načelnik Generalštaba Veljko Kadijević je bio poluhrvat, polusrbin. Načelnik RV i PVO Zvonko Jurjević je bio Hrvat, a komandant Ratne mornarice, Stane Brovet, je bio Slovenac. I dok su nemački i austrijski političari

još uvek verovali da se Slovenija i Hrvatska mogu odvojiti od Jugoslavije bez rata, Amerikanci su verovali drugačije. Mi smo rekli: "Ako ne dođe do mirnog raspada Jugoslavije, doći će do velikog građanskog rata". Međutim, Jugoslaviji se raspala i to ne na miran način. Razbijena je unilateralnim izjavama o nezavisnosti koje su dale Slovenija i Hrvatska i njihovim zauzimanjem svojih granica. To je bio akt nasilja koji je predstavljao kršenje helsinških principa i međunarodnih principa. Međutim, evropske sile, a konačno i SAD, priznale su Hrvatsku i Sloveniju, a zatim i Bosnu i Hercegovinu i primile su ih u članstvo Ujedinjenih nacija (United Nations). Pravi problem je ležao u tome što je došlo do unilateralne izjave o nezavisnosti i korištenja sile zarad dobijanja nezavisnosti, radije nego da je pregovarano. Nije bilo mirnih pregovora o samostalnosti, kako bi to uvek trebalo da se radi. I dok se većina evropskih zemalja, uključujući Englesku (England), Francusku (France) i Rusiju (Russia) protivila raspadu Jugoslavije, jedino su Amerikanci bili dovoljno jaki da se suprotstave Nemačkoj. Amerikanci su smatrali da Nemačka ima nacionalne interese u ovom pitanju, da Nemačka hoće da preuzme punu odgovornost za inkorporisanje istočne i centralne Evrope (Europe) u zapad. Nemačka je tu imala nacionalni interes, to je bilo njeno susedstvo, njena periferija, bila je finansijski najjača zemlja u Evropi i imala je resurse da to uradi. U razdoblju nakon hladnog rata, Nemačka ponovo želi i dokazi za to su vrlo jasni, da kolonizuje Jugoslaviju i Balkan. Sjedinjene Američke Države smatraju da Nemačka mora da ima ulogu u stabiliziranju centralne i istočne Evrope putem dominacije Evropske zajednice (European Community), sada Evropske unije (European Union), a možda bi tu ulogu mogla da ima i u zemljama bivšeg Sovjetskog Saveza (Soviet Union). Međutim, problem je što je na tom putu stajala jedna veoma važna zemlja, a to je bila Jugoslavija.

"Teret istorije": I dok su građani Hrvatske bili inicijalno podeljeni oko pitanja 'da li ostati u Jugoslaviji', separatisti su bili predvođeni krajnje ekstremnim elementima, ostacima pronacističkih ustaša. Kao što je Rozental (Rosenthal) kolumnista "Njujork tajmsa" (New York Times) napisao: "U Drugom svetskom ratu Hitler nije imao voljnije i spremnije izvršioce, ni strastvenije saveznike od fašista iz Hrvatske". Vraćamo se 50 godina natrag, do onoga šta je trebalo da bude njihova večna grobnica, poraz nacističke Nemačke. Adolf Hitler je smatrao Jugoslaviju jednom veštačkom tvorevinom omraženog Versajskog sporazuma (The Peace Treaty of Versailles) kojim je okončan Prvi svetski rat. Kako bi je slomio, stvorio je marionetsku državu i povećao Hrvatsku kojoj je priključio i Bosnu i Hercegovinu. To je bila dužnost vodećih

muslimanskih lidera koji su, sem nekoliko izuzetaka, saradivali sa Hitlerom i Hrvatima. U okupiranoj Bosni, takođe pod nemačkim patronatom, postojala je jedna jaka muslimanska organizacija koja je bila veoma protiv zapada. Nju je na međunarodnom planu predstavljao muftija iz Jerusalima (Jerusalem). Čuli ste za njegove oštre i žestoke anti-zapadne stavove. On je doveden u Sarajevo i podržavan od strane gomile entuzijasta. Po završetku rata, ni Hrvatska ni Bosna nikada nisu denacifikovane. Ne samo da nije došlo do izvinjenja Srbima, Jevrejima i Ciganima, već je situacija ostala zamrznuta pod površinom Titove zvanične politike socijalističkog bratstva i jedinstva. Nakon smrti dugogodišnjeg lidera Tita 1980. godine, desne organizacije emigranata su objavile oglas u rubrici pisma čitalaca u "Njujork tajmsu", u kome su ustvrdile da Jugoslavija ne može preživeti i napravile su kartu prema kojoj je Bosna deo Hrvatske. To je bila karta koja je skoro identična onoj koja je napravljena za vreme nacističke NDH. Početkom devedesetih godina, kako je dolazio kraj komunizma u istočnoj Evropi, hrvatski separatisti su počeli da se oslanjaju na bivšeg komunističkog generala Franju Tuđmana koji je bio uhapšen zbog nacionalizma tokom sedamdesetih godina. "Znate, sreća sam ga nedugo pošto je izašao iz komunističke tamnice, dok je Tito još bio živ. On je bio pobornik rasističkog oblika nacionalizma i kad je izašao iz zatvora, umesto da uradi ono šta mislite da će disident da uradi, rekao je 'šta ćemo da radimo sa ovim režimom? Ti užasni Srbi nas ugnjetavaju, oni su odgovorni za sve, za ovaj grozan režim. Srbi su krivi i Srbi su sve započeli.'" Tuđman je primao važnu pomoć iz inozemstva da bi došao na vlast. Nemačke tajne službe su bile vrlo aktivne u Hrvatskoj i u čitavoj Jugoslaviji, pokušavajući da osamdesetih godina sagrade mostove između onoga šta smo zvali "nacionalni komunisti", Stipe Mesića, Franje Tuđmana u Jugoslaviji i ustaških revanšističkih organizacija koje su delovale u dijaspori, sa svim onim uticajnim i značajnim ljudima koji su pobjegli iz nacističke marionetske hrvatske države 1945. godine. Tuđman je smatrao da je korisno da sa njima bude u dobrim odnosima dok je bio kandidovan za predsednika i propagirao je svoju ksenofobičnu platformu bez ikakvih problema. Međutim, problemi su se pojavili kada je pokušao da svoju stvar proda na zapadu. Ipak, uspeo je delimično zbog toga što je imao vrlo dobar sistem lobiranja, vrlo efikasan, mnogo efikasniji od srpskog, kao i zato što je prikrivao svoje namere. Tuđman je često pravio poteškoće svojim najvažnijim pristalicama i pomagačima, kao što je na primer bio nemački kancelar Helmut Kol (Helmut Kohl). Tako je, na primer, Tuđman napisao knjigu u kojoj znatno umanjuje zločine ustaša i tvrdi da je holokaust i istrebljivanje Jevreja veoma mnogo preuveličano. "Hvala Bogu da moja žena

nije ni Srpkinja ni Jevrejka", rekao je jednom čoveku koji ga je intervjuisao. Za novu hrvatsku zastavu izabrao je "šahovnicu" koja se u Drugom svetskom ratu vijorila nad koncentracionim logorima gde su istrebljivani Srbi, Jevreji i Cigani i koja je, zapravo, pogazila sve žrtve iz Drugog svetskog rata. Tuđmanovi antisemitski stavovi su bili prikriveni retorikom koja je bila prihvatljiva zapadu. Uz pomoć firme "Ruder i Fin" (Ruder and Finn), visoko uticajne agencije za odnose sa javnošću, "Njujork tajms" je našao mesta da propagira novi Tuđmanov imidž. U tom tekstu Tuđman je obećao da neće biti progona srpskog stanovništva u Hrvatskoj, ukoliko se ona odvoji od Jugoslavije. Tuđman je tvrdio da je Hrvatska za Hrvate, to je bio njegov rasiistički slogan, "Hrvatska je za Hrvate". Implicirao je da bez obzira na to što u njoj ima Srba koji su tu već generacijama i što je to bilo međuetničko društvo, da su oni građani drugog reda. Oni su bili građani drugog reda, on ih je video kao takve i oni su, zapravo, to i bili. Šest meseci pre nego što je izbio rat, srpski predstavnici bili su očišćeni iz Vlade, medija i policije. U njihove domove u Zagrebu, Zadru i Dubrovniku su podmetane bombe. Prvi put od Drugog svetskog rata, Srbi su u istočnoj Hrvatskoj počeli da beže preko Dunava. Srbi koji su radili u hrvatskim gradovima morali su da potpišu izjave lojalnosti. Oni koji su odbili da potpišu su otpušteni. Oni koji su potpisali, dobili su otkaz nešto kasnije. Kuće, stanovi i lokali Srba stalno su napadani.

Tomislav Merčep: Predsjednik Republike Hrvatske, Franjo Tuđman, dozvolio nam je po prvi put da formiramo naoružana odjeljenja pod pokroviteljstvom HDZ-a."

Novinar: Svaku sumnju da je Tuđman lično izdavao naređenja za proterivanje Srba iz Hrvatske, sve te sumnje otklonio je Tomislav Merčep, jedan od istaknutih članova HDZ-a, Tuđmanove vladajuće partije. Merčep je, kao što je kasnije utvrđeno u izveštajima policije, bio jedan od dvojice hrvatskih vođa koji su upravljali eskadronima smrti. Oni su ubili na stotine srpskih civila u istočnoj Slavoniji, Vukovaru i Osijeku u jesen 1991. godine. O tome se nije mnogo pisalo u medijima na zapadu. Međutim, upravo je Merčep na mnogo načina bio ona iskra koja je sevnula i zapalila vatru u Slavoniji, spornom regionu Hrvatske, gde je zapravo i počeo jugoslovenski rat. Merčepov kolega, takođe jedan od vođa hrvatskih eskadrona smrti u Osijeku, bio je Branimir Glavaš. Za razliku od diskretnijih članova HDZ-a, on nije krio da se identifikuje sa ustašama iz Drugog svetskog rata. Na dočeku hrvatskih ratnih zarobljenika rekao je: "Slobodno kažite da ste ustaše". Intelektualci su pozdravljali Hrvatsku kao

deo nove Evrope. Stare i dobro poznate snage su ponovo bile na delu. Osijek je postao magnet za neofašističke grupe koje su se borile sa Glavašem. One su uključivale i britanske skinhedse, nemačke i austrijske neofašiste, kao i sledbenike francuskog ekstremiste Žan Mari Lepena (Jean Marie Le Pen): 'Krenuli smo u Zagreb po naređenje Glavnog štaba, ali ne od regularne hrvatske vojske, mi smo bili sa desnim krilom hrvatskih snaga odbrane. Otišli smo na front negde u Slavoniju'. Sjedinjene Američke Države koje su ubrzo prihvatile nemački pristup Balkanu, ignorisale su nedavnu istoriju i ponudile jednostavno objašnjenje za rat koji je izbio u pretežno srpskom delu Hrvatske, u Krajini. SAD nisu marile za lekcije iz istorije i podržale su rat. Pomoćnik državnog sekretara SAD, Ričard Holbruk, (Richard Holbrooke) koji je na početku jugoslovenskog rata bio američki ambasador u Nemačkoj, predstavio je ono šta je postalo američki pogled na to: "Srbi su počeli ovaj rat, Srbi su krivci za ovaj rat". Oni koji su pokušali da spreče rat, kao što je lord Oven (David Owen), videli su stvari drugačije. Srbi u Hrvatskoj, kao i oni van Hrvatske, veoma živo su se sećali događaja iz 1941. i 1942. godine kada je Hitler objavio Nezavisnu Državu Hrvatsku, marionetsku državu, ako želite tako da se izrazimo, kao i svih strahota koje su se tamo dešavale i u kojima je ubijen veliki broj Srba. Ogroman broj Srba je ubijen u to vreme, stotine hiljada. Ja mislim da je potpuno razumljivo da, kada je Hrvatska objavila svoju nezavisnost i proklamovala novi ustav koji je ostavio bez ikakve zaštite 600.000 Srba koji su još uvek živeli u Hrvatskoj, da su se Srbi uzbunili. Od samog početka okrivljavani su samo Srbi i to uglavnom bez ikakvog saznanja, zbog toga što se niko nije potrudio, niko nije želeo da malo pročita istoriju, da vidi i stavi stvari u istorijski kontekst i da vidi zbog čega Srbi koji žive u Krajini, kao i Srbi koji žive u onom kraju koji se zove Bosna i Hercegovina, zašto osećaju toliko neprijateljstvo pred novom Vladom u Zagrebu i novom muslimanskom Vladom u Sarajevu. Na osnovu svog istorijskog iskustva, zašto su tako ogorčeno bili protiv da budu pod Zagrebom ili muslimanskim Sarajevom? Nadajući se da će sprečiti katastrofu, Evropska zajednica je 1991. godine organizovala mirovnu konferenciju koju je vodio veoma uvaženi britanski diplomata lord Piter Karington (Peter Carrington), koji je pokušao da nađe kompromis između onih koji su želeli raspad Jugoslavije i onih koji su želeli njen opstanak. Problem je bio, međutim, to što su administrativne granice koje je smislio Tito 1943. godine ostavljale jednu trećinu srpskog stanovništva izvan Srbije, uglavnom u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj. I dok je Jugoslavija 1991. godine klizila prema ratu, u Hrvatskoj su istog dana održana dva referenduma: Hrvati su uglavnom porazno glasali za odvajanje

od Jugoslavije, dok su etnički Srbi, stanovnici Hrvatske, uglavnom iz regiona pod imenom "Krajina", glasali, isto tako većinom, za ostanak u Jugoslaviji. Evropski predstavnici su, međutim, želeli kompromis koji je dozvolio Hrvatskoj da napusti jugoslovensku federaciju, dok bi regioni u kojima su Srbi činili većinu ostali u Jugoslaviji i imali značajnu autonomiju. Srbi koji su živeli u nezavisnoj Hrvatskoj imali bi garancije kao jednaki građani i zaštitu njihovih ljudskih prava. U glavnom gradu Zagrebu hrvatski predsednik Tuđman nije bio voljan da prihvati ovaj kompromis koji bi predupredio vojni sukob. Nemačka je najavila da će do kraja 1991. godine priznati i Hrvatsku i Sloveniju u okviru Titovih administrativnih granica. Bilo je jasno da neće biti kompromisa. "Srbi su bili vrlo ogorčeni što je prvi akt upravo ujedinjene Nemačke bio da Srbe u Jugoslaviji podeli u najmanje tri različite države. Pokušaji da se Jugoslavija mirno podeli bili su u opasnosti zbog onoga šta je činila Nemačka". To je potpuno razbilo mirovnu konferenciju, to što su te dve republike dobile nezavisnost, jer sada više nisu imale nikakav uticaj ni interes za konferenciju. Sada ste morali da pitate i druge republike da li i one žele nezavisnost. Morala se, znači, pitati i Bosna, da li i ona želi da bude nezavisna. I bilo je potpuno jasno, vrlo jasno, da će, ukoliko se to uradi, da će u Bosni doći do građanskog rata. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija, Peres de Kueljar (Perez de Cuellar) je poslao vrlo jasno formulisano pismo nemačkim vlastima, upozoravajući ih da će priznanje značiti katastrofu. Nemački i austrijski ambasadori u Beogradu su privatno nagovestili, upozorili da su protiv priznanja Hrvatske. Nemci su rizikovali da budu izolovani, ali je pritisak Kolove partije i snažnog hrvatskog lobija u južnim delovima Nemačke, posebno u Bavarskoj (Bavaria), bio takav da je Genšeru bilo vrlo teško i dalje odlagati priznavanje nezavisnosti. Kada je rat počeo, nemačka javnost je već bila pripremljena ponovljenim napadima na Srbe u uticajnim nemačkim novinama u Frankfurtu (Frankfurt). Gromki i prodorni komentari Johana Georga Grajsmiler (Johan Georg Greismuller) koji je protežirao Hrvate i psovao sve Srbe, podsetili su Petera Handkea (Peter Handke) na načine na koje je nacistički ministar propagande, Jozef Gebels (Joseph Goebbels), okarakterisao jevrejsku rasu. Nemačka štampa je preko par ekselans (par excellence) desničarskog lista "Frankfurter algemajne cajtung" (Frankfurter Allgemeine Zeitung) i njegovih novinara suštinski uticala na nemačku politiku i tako je uobličila nemačko javno mnjenje. "Sećam se jednog razgovora sa Nemcima u Ministarstvu inostranih poslova kada su mi rekli da "Frankfurter algemajne cajtung" ima novo ime, sada ga zovu "Zagreb algemajne cajtung". Imao je takvu reputaciju i bio je izuzetno, užasno uticajna grupa za pritisak. Mislim

da je to bilo jako važno, da je to bio vrlo važan faktor". Nemačka podrška hrvatskim separatistima dobila je neobično i neočekivano priznanje – muzičku zahvalnicu na hrvatskoj državnoj televiziji, pesmu "Danke Dojčland" (Danke Deutschland). Kroz "Ruder i Fin" agenciju za odnose sa javnošću, Hrvatska je uspešno iskoristila medije da izmanipuliše širu javnost, uglavnom u Nemačkoj i Sjedinjenim Državama, da podstakne podršku za svoje separatističke planove. Uspeli su da izvedu vrlo jaku i uspešnu medijsku kampanju koja je obezbedila podršku u SAD i šire. Ovo se posebno videlo u ratnom izveštavanju iz Dubravnik koji je bio poznat turistički grad, omiljeno letovalište nemačkih turista. Preko svoje vašingtonske firme za odnose sa javnošću, hrvatska Vlada je uspela da ubedi svet da Srbi u jesen 1991. godine mesecima uništavaju Dubrovnik u ničim isprovociranim napadima. Javno mnjenje veruje da napad savezne vojske na Dubrovnik nije bio ništa drugo do zla namera. U avgustu 1991. godine, 25. avgusta, hrvatske snage su napale bazu u bokokotorskom zalivu, imali su 22 teška gubitka i bili su odbijeni. Jugoslovenske snage u Crnoj Gori tada su krenule da se suprotstave hrvatskim snagama kod Dubrovnika. Mete izvan starog grada su pogođene, uglavnom su to bili hoteli koji su zauzeti i pretvoreni u kasarne za hrvatsku vojsku. "Nasuprot novinskim izveštajima, istorijski stari grad nije bio mnogo oštećen". U novinama se govorilo o nekih 15.000 granata koje su pale na stari grad u Dubrovniku. "Izbrojao sam 15 minobacačkih udara na glavnu ulicu". JNA je mogla da za dva sata potpuno uništi stari grad. Međutim, zapravo, stari grad nije bio uništen. Novinar Vašington posta (Washington Post) Piter Mas (Peter Maas) koji je posetio Dubrovnik nekoliko meseci posle granatiranja, našao je da je grad gotovo netaknut: "Bilo je mnogo ljudi koji su dolazili na ovo mesto razaranja, gde se mnogo toga izdešavalo, ljudi koji nisu znali gde su, koji ne znaju jezik i ne mogu da komuniciraju sa ljudima, a uzimaju letke i štampani materijal od mesnih vlasti". To je sasvim sigurno bio orkestriran napor hrvatske i slovenačke strane da preko austrijskih i nemačkih medija prikažu Srbe kao gomilu urlajućih, necivilizovanih divljaka i varvara. Ovi utisci su pomogli da se ojača rešenost i odlučnost Nemačke da povede nevoljnu Evropsku zajednicu ka priznavanju separatističkih republika i da na taj način izazove raspad Jugoslavije. Da bi predupredio britansko protivljenje priznavanju Hrvatske, nemački premijer Helmut Kol ponudio je britanskom premijeru Džon Mejdzoru (John Major) jedan dogovor, nagodbu, po kome je Britanija (Great Britain) mogla da ignoriše ili se izvuče iz nekih socijalnih odredaba sporazuma iz 1991. godine kojim je stvorena ujedinjena Evropa, o čemu se tada žestoko diskutovalo u britanskom Parlamentu (House of

Commons). Džonu Mejdžoru je ovo kod kuće pomoglo i donelo političku korist, ali je zato Bosna morala da plati visoku cenu. Francuzi kojima je trebala nemačka pomoć da bi stabilizovali svoju valutu, takođe su odustali od protivljenja priznavanju separatističkih republika. SAD, jedina sila dovoljno velika i jaka da se suprotstavi Nemačkoj, počele su da odustaju. Zamenik državnog sekretara, Lorens Iglberger koji je nekada bio ambasador u Jugoslaviji i govorio je srpsko-hrvatski, znao je koliko su velike opasnosti od prevremenog priznavanja pre nego što se dostigne sporazum između različitih etničkih grupa: "Mislím da je najvažnija lekcija ovde da kada budete uvučeni u nešto ovako sa hiljadu godina istorije koja leži ispod svega toga, morate da razumete da kada se jednom brana sruši, pokvarenost i zlo mogu biti prilično užasni, na svim stranama". Na kraju i ovde će ponovo mir biti žrtvovan radi domaće politike. Uskoro je trebalo da se održe izbori u Americi. "Kada smo konačno priznali Hrvatsku, to smo učinili zbog velikog pritiska u svojoj zemlji, zato što je to za nas ovde postalo značajno političko pitanje. Mi imamo mnogo Hrvata u Americi i gospodin Buš (George Bush) je većinu njih izgubio u onim izborima koje je izgubio, jer su oni bili nesrećni zbog naše politike odugovlačenja, koliko god smo mogli, u priznavanju Hrvatske." I dok su Nemci podržali oružanu secesiju Hrvatske i Slovenije, diplomatija SAD je, sa svoje strane, uglavnom preko ambasadora Vorena Cimermana (Warren Zimmermann) koji je pomogao da se zapali iskra rata u Bosni i Hercegovini, podržala muslimanskog vođu Aliju Izetbegovića u njegovom pokušaju da stvori odvojenu državu: "Upravo mi smo bili ti koji su otišli kod evropljana i insistirali da oni priznaju Bosnu, pa ćemo mi onda priznati sve tri nove države". To je bio dogovor koji je postignut i to je bilo baš ono što je dovelo do ovog rata. Ovo je bio rat za koji su evropski lideri verovali da se mogao izbeći. Bosanski Srbi su do nedavno u Bosni bili u većini, a onda su Muslimani koji su imali mnogo veći natalitet od Srba, postali dominantni, postali su većinsko stanovništvo. To je, naravno, bilo vrlo teško Srbima da progutaju. Oni su veoma brzo stavili jasno do znanja da nisu spremni da prihvate tu situaciju i da, ukoliko dođe do nezavisne Bosne, oni po Ustavu koji je tada važio, imaju pravo da je smatraju nezakonitom državom. Po tada važećem Ustavu, bilo je nelegalno proglasiti nezavisnost, jer je bilo kakva promena tog značaja morala biti dogovorena od strane sva tri naroda. Izetbegović je morao da ima saglasnost sva tri konstitutivna naroda. Privatno, evropski lideri su bili zabrinuti zbog Izetbegovićevih bliskih veza sa Iranom (Iran). Evropu je brinula mogućnost formiranja fundamentalističke muslimanske države u srcu upravo ujedinjene Evrope. Izetbegovićeve lične veze sa Iranom su vrlo stare i postojale su mnogo

pre nego što je on došao na vlast u Bosni, one zapravo počinju ne dugo posle Iranske revolucije (*The Iranian Revolution*) 1979. godine. U svojoj knjizi "Politika diplomatije" tadašnji državni sekretar Džejms Bejker napisao je da mu je ambasador Cimerman snažno preporučio, da ga je savetovao da je poželjno priznati Bosnu. Međutim, priznavanje Bosne je rušilo neke osnovne diplomatske norme. Da bi se neka vlada priznala, ona mora potpuno kontrolisati svoju teritoriju, mora imati jasne granice i mora imati stabilnu populaciju. Nijedan od ovih ključnih uslova nije postojao u Bosni u februaru 1991. godine, kada je Cimerman dao svoju preporuku da se Bosna prizna. Obaveštajne službe SAD su predvidele da će priznanje dovesti do građanskog rata. Čak su i Nemci smatrali da bi priznavanje Bosne bilo velika greška: "Mi smo imali neke sporove početkom 1992. godine, kada su Amerikanci podržavali priznanje Bosne, dok smo mi, evropljani, verovali da treba prvo uspostaviti jedan okvir za ceo taj region". Lord Karington je pokušao da izbegne katastrofu tako što je poslao portugalskog posrednika, Žoze Kutiljera (Jose Cutileiro), u misiju da nađe neki kompromis između Hrvata, Srba i Muslimana, pre nego što se Bosna prizna. Ja sam ga zamolio da ode u Sarajevo i u Lisabon (Lisbon) i da razgovara sa predstavnicima sve tri strane u Bosni i da vidi da li se može postići neki sporazum kojim bi se stvorila neka vrsta nezavisne države Bosne, ali u dogovoru sa saveznom državom. Bilo je govora o tome da se uspostavi država sa centralnom vladom i tri nacionalna, etnička kantona po modelu Švajcarske (Switzerland). To je bila poslednja šansa da se sačuva Bosna pre izbijanja rata". "Da je taj lisabonski plan prihvaćen", pisao je kasnije Miša Gleni (Misha Glenny) britanski autor i novinar Bi-Bi-Si (BBC) "bosanski rat se verovatno ne bi desio". Međutim, dva dana posle njegovog potpisivanja, na jednom sastanku sa Cimermanom Izetbegović se predomislio i povukao svoj potpis. Izetbegović je jednostavno porekao svoju reč, kao što je to uradio i u drugim prilikama. Cimerman je kasnije priznao Dejvidu Bajnderu (David Binder), novinaru "Njujork tajmsa", da je Izetbegović vrlo nevoljno potpisao sporazum, samo da bi dobio evropsku podršku. Godinu dana posle izbijanja rata u Bosni, Cimerman je takođe priznao da lisabonski plan uopšte nije bio loš, ali je setio da je Izetbegoviću rekao "ako vam se ne sviđa, što ga potpisujete". Cimerman je to rekao Izetbegoviću: "Slušajte, zašto ne sačekate da vidite šta Amerikanci mogu da učine za vas". Time je želeo da kaže "mi ćemo vas priznati, time ćemo da vam pomognemo, zbog toga ne potpisujte Lisabonski sporazum (Lisbon Agreement). Nemojte da prihvatite Kutiljerov plan (Cutileiro Plan) i samo se držite neke vrste unitarne bosanske države". To je bila prekretnica u međunarodnim diplomatskim

naporima. Američka administracija je jasno stavila do znanja da ti predlozi, Kutiljerov i moj plan, nisu prihvatljivi. Pošto nije bilo nikakvog sporazuma između Srba, Muslimana i Hrvata, sve tri strane su se pripremale za rat. Evropska zajednica je glasala, kao što su Amerikanci insistirali, da prizna Bosnu 6. aprila, zajedno sa Slovenijom i Hrvatskom. Ovaj čin, kako je nešto kasnije u "Njujork tajmsu" napisao Rodžer Koen (Roger Kohen), predstavljao je "najkriminalniji nehat koji jedan diplomatski akt može biti". Međunarodno priznanje je dovelo do rata u Bosni. Izbijanje rata i priznanje su bili skoro simultani. To je jednostavno zapalilo fitilj. "Bog je veliki, Alah akbar ... Pozivam na sveti rat ... Svete ratnike ... Alah akbar ... Bog je veliki ... Sveti ratnik ... Alah akbar.. ". "Odlučni smo da nećemo da učestvujemo u ovom ratu, to je naš stav kog se čvrsto držimo i on će takav da oстане. U vreme kada je u mesecu junu 1995. godine, američki sekretar odbrane Vilijam Peri (William Perry) svedočio pred Kongresom (US House of Representatives) da SAD ne drže stranu u jugoslovenskom sukobu, već je počela da se odvija tajna vojna pomoć Hrvatima i bosanskim Muslimanima. Na udaljenom aerodromu u brdima ostrva Brač u Hrvatskoj, američki obavешtajci su osposobljavali bespilotne špijunske letelice, dok su hrvatski vojnici čuvali stražu. Samo mesec dana pre nego što je državni sekretar Vilijem Peri svedočio o tome kako SAD ne podržavaju nikoga, hrvatske snage su napale područje u kom su pretežno bili srpski civili, zaštićenu zonu UN u kojoj su živeli Srbi. Nekoliko vojnika UN je ubijeno u onome šta se pretvorilo u masakr srpskog civilnog stanovništva u sektoru "Zapad". Hiljade srpskih izbeglica je krenulo da se povlači, da beži preko reke Save, iz Hrvatske u severnu Bosnu. Hrvatski izvori tvrde da je broj ubijenih Srba oko 100. Zvaničnici Srpske pravoslavne crkve tvrde da se taj broj kreće oko 5.000. Američki službenici nisu kritikovali ovo nasilje, čak ni kada je bilo u pitanju ubijanje vojnika Ujedinjenih nacija. SAD su bile duboko umešane u pružanje pomoći hrvatskoj vojsci. Pokušaj britanskih i francuskih predstavnika u Savetu bezbednosti UN (UN Security Council) da se izglasaju sankcije prema Hrvatskoj, konstantno je blokirala američki predstavnik Madlen Olbrajt (Madeleine Albright). Šest meseci pre toga, u novembru 1994. godine, Stejt department (US Department of State) i sekretarijat za odbranu odobrili su sporazum, ugovor između grupe penzionisanih generala i hrvatske Vlade: "Hrvati su ih plaćali, ali ih je odobrio Pentagon (Pentagon)". Ja sam dobijao izveštaje američkih oficira koji su, citiram, bili u penziji, van aktivne službe i koji su nastupali kao savetnici bosanskoj Vladi, hrvatskoj Vladi, kao i njihovim vojnim predstavnicima. I bili su jako aktivni na terenu. Generali u penziji koji su opisani kao plaćenici visokog ranga, pri-

padali su privatnoj kompaniji poznatoj pod imenom "vojni profesionalci", odnosno udruženje poznato pod skraćenicom MPRI (Military Professional Resources Incorporated). Među njima je bio i general Edvard Štojncer, bivši šef vojne obavještajne službe, general major Ričard Grifit (Richard Griffiths), zamenik šefa odseka za operacije u centralnoj Evropi i, kao najvažniji, Karl Vuono (Karl Vuono). General Vuono i njegove kolege su bili glavni aduti hrvatske vojske u njenim naporima da se silom oslobodi etničkih Srba, da protera srpsko življe iz Krajine koje je tehnički bilo pod zaštitom UN u sektorima "Sever" i "Jug". Međutim, uništenje sektora "Zapad", zaštićene UN zone za etničke Srbe, imaće posledice i po susednu Bosnu. Lord Oven je pisao da su SAD, odobravanjem preuzimanja sektora "Zapad" od strane hrvatskih snaga, prečutno dale zeleno svetlo bosanskim Srbima da napadnu Srebrenicu i Žepu. Kada je muslimanski paravojni komandant Naser Orić iz Srebrenice otpočeo napad na srpsko selo Višnjica, ovog puta su srpske snage koje su se nalazile u okruženju, uzvatile napad, izvršile kontranapad na Srebrenicu i ušle u grad. Svakome ko je pratio ove događaje bilo je jasno da Naser Orić iz takozvane "demilitarizovane zone" stalno vrši napade na srpska sela u okolini srebreničke enklave. Posle brojnih i ponavljanih upozorenja, Srbi više nisu hteli da dozvole da se to događa i odlučili su da zauzmu grad. Orić i nekoliko hiljada njegovih vojnika pobjegli su preko teritorija pod kontrolom srpskih snaga u Tuzlu, nekoliko dana pre nego što su srpske snage ušle u Srebrenicu i Žepu. Muslimanske žene i deca su ukrcani u autobuse i poslani na sigurno mesto, u Tuzlu. Između 1.000 i 2.000 muškaraca su Srbi zarobili i optuženi da su učestvovali u seriji pokolja koje je predvodio Naser Orić. Hrvatski vojnik koji tvrdi da se borio na strani bosanskih Srba svedočio je u Hagu da je učestvovalao u egzekuciji 1.200 Muslimana, iako je na licu mesta nađeno oko 200 tela. Američki ambasador u Ujedinjenim nacijama, Madlen Olbrajt, je koristila znatno uvećane i naduvane brojeke da bi opisala srpsku odmazdu u Srebrenici. Prema izveštajima Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (ICRC, International Committee of the Red Cross), za hiljade muslimanskih muškaraca koji su navodno nestali, kasnije se ispostavilo da su pronađeni i da su služili u redovima muslimanske vojske u Tuzli. Izveštač "Vašington posta" Džon Pomfrit (John Pomfritt) izvestio je o tome kako je 4.000 naoružanih muslimanskih vojnika pobjeglo u Tuzlu, ali oni se i dalje, godinama kasnije, na zvaničnim službenim spiskovima vode kao nestali Muslimani iz Srebrenice. Državni sekretar Madlen Olbrajt je posebno insistirala na korišćenju tih i takvih brojeva, kao što su 8.000, 10.000 muslimanskih muškaraca i dečaka koji su u Srebrenici ubili Srbi. Ne postoji ništa što potvrđuje ove tvrdnje i brojeve

... (nerazumljivo) ... čiji zapisnici govore da su borci te godine ubili mnogo srpskih civila. Drugi izvori tvrde da je Orić znao za ovaj predlog. Pitanje Orića nije dugo raspravljano. Mehović je tvrdio da je Izetbegović to dovodio u vezu sa svojim susretom sa Klintonom (Bill Clinton).

Hakija Mehović: "Alija nam je rekao o Klintonovoj ponudi da pustimo četnike da uđu u Žepu i Srebrenicu da će ubiti 5.000 Muslimana i da će nakon toga slediti vojna intervencija. On je pitao šta mi mislimo o tome. Mi smo to odbili, jer smo mislili da je on bio sraman, da se ubije 5.000 ljudi".

Novinar: Kako bilo, ideja Klintonovog predloga da srpske trupe napadnu Srebrenicu i izvrše masakr kako bi se opravdala vojna intervencija, izgledala je potpuno smešno, ali istraga UN pokazala je da Hakijine reči nisu bile bez osnova. Izveštaj delegacije UN potvrdio je da je predsednik Izetbegović njima takođe rekao kako je znao da je NATO intervencija u Bosni i Hercegovini moguća, ali da se može ostvariti samo ako se Srbi optuže za ubistvo velikog broja ljudi u Srebrenici. Predsednik Izetbegović je negirao da je dao bilo kakvu sličnu izjavu. On je priznao da je pitao za mišljenje oko razmene teritorija.

Hakija Mehović: Mi smo tada pričali o razmjeni. On je ponudio da se Srebrenica zameni Vogošćom, ali mi smo to, takođe, odbili.

Novinar: Pregovori su uključivali zahtev, pre svega, da mape budu tako izmenjene da bosanska republika dobije muslimanska područja uz Drinu.

Novinar: ... (nerazumljivo) ... epizoda, hrvatski vojni napad na pretežno Srbima naseljen region Krajine tek je trebao da se odigra. Na dan 1. avgusta 1995. godine, hrvatske trupe su započele sveopšti napad na srpsku populaciju Krajine, u sektorima "Sever" i "Jug". Da, to je bila operacija koja je uključivala oko 100.000 hrvatskih vojnika. Tenkovi, avioni, artiljerija, sve vrste oružja. Dok su zvanično negirali bilo kakvu povezanost sa onim šta su Hrvati nazivali operacijom "Oluja", američke snage su aktivno podržavale ovu krvavu operaciju etničkog čišćenja. Američka oprema je korišćena da ometa srpske komunikacije u kritičnom trenutku, tako da su komanda i kontrola, makar u oblasti komunikacija, bile blokirane. Takođe je bilo dokumentovano nekoliko napada na vojne objekte Srpske Krajine koji su izveli avioni američke mornarice. Avioni SAD su uzleteli iz Avijana i uništili radar i druge objekte. Granatiranje

Knina bilo je namerno zastrašujuće bombardovanje da bi se ubrzao odlazak preostalih Srba i bilo je, znate, učinjeno protiv nenaoružane populacije. Oni su imali ulične čistače koji su dolazili i otklanjali bilo kakvo svedočanstvo ubistava ili vandalizma, pre nego što su doneli kamere kako bi pokazali trijumfalni povratak Hrvata u Knin. Tako da je sve to bilo veoma poželjno isplanirano. Izjašnjavajući se protiv etničkog čišćenja, američki vojni planeri pomogli su Hrvatskoj da izvrši do tog trenutka rata najveće etničko čišćenje. Izgleda da je ovo bio najveći pojedinačni incident, ako računate ljude pogođene njime u prvih nekoliko dana. Bilo je 170.000 ljudi. Taj broj se brzo popeo na 200.000, kako je reka ljudi ispunjavala puteve. Nedavno penzionisani general SAD, Čarls Bojd (Charles Boyd), zamenik komandanta NATO, potvrdio je da su SAD pomogle u planiranju i sprovođenju napada. Hrvatska ne bi preduzela vojne ofanzive, bilo u sektoru "Zapad" ili širom "Severa" i "Juga", širom Krajine, bez izričite dozvole Vlade SAD. Rodžer Koen iz "Njujork tajmsa" citirao je hrvatskog vojnog novinara koji je potvrdio da se general Vuono iz MPRI, neprestano sastajao sa svojim hrvatskim kolegom u danima koji su prethodili operaciji "Oluja". Taktika koju su upotreбили kada su napali Krajinu bila je potpuno ista koja je korišćena tokom "Pustinjske oluje" (Desert Storm). Ona je bila u skladu sa američkom doktrinom - napadati na više frontova sa brzopoteznim udarima i, što je prilično zanimljivo, hrvatski napad se nije zvao "Pustinjska oluja", ali se zvao "Oluja". Način na koji su rasporedili i upotreabili svoje snage u direktnoj je korelaciji sa tom obukom, tako je on bio veoma efektan i u velikoj meri je bio deo zvanične politike SAD. Kanadski oficiri UN identifikovali su etničkog Albanca, komandanta Agima Čekua (Agim Ceku), kao odgovornog za masakr srpskih civila. "Naši oficiri, pukovnik Lesli (Lesley), general Foran koji su bili na terenu, tražili su optužnice, posebno protiv komandanta artiljerije, komandanta operacije i čak su želeli da optuže Tuđmana, hrvatskog predsednika, za njegovu ulogu." Ema Bonino (Emma Bonino), komesar za izbeglice Evropske unije primetila je da je nedostajalo čak 10.000 srpskih civila iz reke izbeglica koji su bežali od hrvatskog napada na Krajinu. Mnogi od njih završili su u masovnim grobnicama. "Kada odete u sela, primetićete grobove bez ikakvog imena. Takvih je oko 90 posto". "Ponekad kada razmišljam o tome šta se tamo dogodilo, razmišljam takođe i o ulozi Amerikanaca u pripremi naše vojske. Dakle, ja zaista ne znam kako su oni obučavali naše vojnike, ali ako je to bila obuka za demokratiju, izgledala je veoma loše. Ne mislim da je američki narod povukao paralelu između neverovatnih ratnih zločina koji su se nedavno dogodili u Krajini i činjenice da su hrvatsku vojsku obučavali, savetovali i bukvalno vodili bivši američki ofi-

ciri. Oni su, u stvari, bili saučesnici masovnog etničkog čišćenja Srba iz Hrvatske koji su tu živeli mnogo, mnogo vekova. To je bio njihov dom. Mislim da treba da se vratimo korak unazad i da budemo predstavnici principa, zato što mi samo, ne samo što poričemo svoje sopstvene principe na taj način, već stvaramo više problema nego što možemo da rešimo". Tri izvora iz Stejt departmenta rekli su bivšem reporteru "Njujork tajmsa" Dejvidu Bajnderu da je zeleno svetlo za preduzimanje operacije "Oluja" došlo od strane američkog posrednika Ričarda Holbruka koji je doleteo u Zagreb da se sretne sa hrvatskim predsednikom Franjom Tuđmanom dva dana pre napada. U prvom trenutku, Holbruk je insistirao na tome da je pokušavao da spreči operaciju "Oluja", ali u svojim memoarima o pregovorima u Dejtonu, Holbruk je priznao da je on ohrabrio operaciju "Oluja" koja je isterala etničke Srbe iz njihovih domova u Krajini. "Ako čitate Holbrukove memoare, on piše da je na svaki način na koji je mogao ohrabrivao hrvatsku Vladu da se kreće brže i odlučnije da ih istera". Blokirajući mirovne sporazume i napore UN i Evrope da se zaustave borbe u Bosni, Klintonova administracija je ohrabivala udruženu vojnu ofanzivu muslimanskih i hrvatskih snaga u Zapadnoj Bosni. Kao i operacija "Oluja" i ova ofanziva je bila osmišljena da izbací srpske civile iz njihovih domova, dakle potpuno isto etničko čišćenje koje je administracija već jednom osudila. U svojoj knjizi "Kraj rata" (The End of War), Ričard Holbruk piše da je on čak savetovao hrvatske snage da napadnu gradove u kojima su živeli bosanski Srbi. Ti napadi su proizveli gotovo isto mnoštvo izbeglica kao i operacija "Oluja" i bezbroj masovnih grobnica u Zapadnoj Bosni. Naredne godine, nakon što je potpisan Dejtonski mirovni sporazum, otkopana je masovna grobnica sa srpskim civilima u Mrkonjić Gradu. U vreme njenog otkrivanja 1996. godine, to je bila najveća masovna grobnica koju je proizveo rat u Bosni. "Zajedno sa ofanzivom Muslimana i Hrvata u Bosni tokom leta i jeseni 1995. godine, vojska SAD započela je otvorenu intervenciju protiv Srba. Sve što je bilo potrebno bio je incident u jednoj od zona bezbednosti. 28. avgusta 1995. godine odigrala se još jedna eksplozija na pijaci Markale u Sarajevu, ubijajući dvadesetak nevinih i obezbeđujući preduslov za NATO bombardovanje. Prema londonskom 'Tajmsu', francuski i britanski istražitelji utvrdili su da je granata došla sa pozicije koju su Muslimani držali u Sarajevu, ali ovaj put američki oficir je prešao preko njihovog nalaza. Ono šta se u ovom trenutku čini značajnim je to da je nekoliko sati nakon ovoga NATO neverovatna vazдушna armada koja je bila u pozadini, bila spremna da se pokrene minut nakon ovoga, kao da je to bilo orkestrirano u delu predstave - ova moćna ruka NATO vazdušnih snaga pokrenula se i

započela sa napadom srpskih položaja. Oni su samo čekali na taj izgovor. Ja sam dugo vremena proučavao 'Markale I' i 'Markale II' na samom mestu događaja i razgovarao sam sa brojnim osobama koje su bile uključene u ispitivanja oba slučaja i ja sam potpuno uveren da su te dve eksplozije prouzrokovale muslimanske snage". Zaobilazeći Savet bezbednosti UN koji je imao pravni autoritet da deluje u Bosni, SAD su već odabrale mete bosanskih Srba, od kojih su neke bile obezbeđene od strane muslimanskih komandanata. "Mi smo ušli u rat, stali na stranu Muslimana i postali njihova vazдушna sila, bombardujući Srbe zbog tih navodnih zločina koje su počinili, a za koje svako ko je bio na terenu kaže da su ih izvršili Muslimani, što je, uzgred, najstariji trik rata. I mi smo na njega naseli. Selektivno izveštavanje medija o ratu stvorilo je toleranciju, ako ne i entuzijazam, za američkom vojnom intervencijom kod američke javnosti. Ono šta me je zapanjilo je bilo to da su američki mirotvorci, liberali, moji saveznici iz antivijetnamskih dana, vrsta ljudi za koju sam mislio da mogu da se oslonim na njih na sprečavanju bezobzirne američke vojne intervencije, svi do jednog su pozivali na vojnu intervenciju. Oni su bili najveći 'jastrebovi' od svih". Za Klintonovu administraciju, intervencija u Bosni predstavljala je šansu da opravda nastavak postojanja NATO i američke dominacije u Evropi. Najveći problem NATO početkom devedesetih godina bio je jednostavno taj da je misija zbog koje je osnovan prestala. On je osnovan da zaštiti zapadnu Evropu od agresivno ekspanzionističkog Sovjetskog Saveza. Logika je bila ovakva - vi treba da proširite NATO, a jedini razlog za održavanje i proširenje NATO je da on ima misiju. Gde je misija? Bosna, Balkan. Balkan je postao talac američkog koncepta moći koji se sastojao u tome da zadrži Evropu dole, a Ameriku gore. Stariji vojni oficiri bili su među najzabrinutijima zbog ovakve politike administracije. "Ja mislim da je zbrka koju mi imamo danas proizvod političkih grešaka. Mislim da smo svi mi bili prebrzi u priznavanju tih pojedinih republika onako kako su one proglašavale svoju nezavisnost i tražile priznanje. Propustili smo da o tome razmišljamo kroz istoriju ovog regiona. Tako da je malo nategnuto imati takav politički kontekst i onda zatražiti od vojske da krene i reši problem."

(Kraj video snimka)

SUDIJA KVON: Gospodine Miloševiću, pre nego što nastavite, možete li da nam kažete izvore ovih snimaka? Takođe, recite nam da li je to originalno jedna traka ili možda neka kompilacija?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Kao što vidite, ovde se radi o izjavama isključivo zapadnih izvora, isključivo vrlo uglednih ličnosti koje su oni nesumnjivo dali i svakako da je reč o kompilaciji koja treba da samo ukratko ilustruje sliku, s obzirom na ovo ograničeno vreme koje imam na raspolaganju.

SUDIJA KVON: Molim vas da kasnije u dogledno vreme date ime programa, zajedno sa originalnom kasetom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja imam mnogo originalnih video kaseti i neće predstavljati nikakav problem da to pogledamo. U smislu međunarodnog prava, u krizi Jugoslavije jedini međunarodnopravno zaštićeni subjekt bila je Jugoslavija, kao član Ujedinjenih nacija i jedini nosilac međunarodnopravnog subjektiviteta. Prema tome, na toj teritoriji nisu vođeni ratovi nego samo jedan rat i to rat protiv Jugoslavije. Taj rat podstican je i usmeravan od strane najvećih sila savremenog sveta, sa osloncem na unutrašnje saveznike, nacionalističko-separatistička jezgra uz dominantno prisustvo onih snaga koje su poražene u Drugom svetskom ratu. Taj rat je vođen svim sredstvima, medijskim, političkim, ekonomskim, vojnim. Taj rat je najpre vođen decenijskom medijskom kampanjom u kojoj je zloupotrebljen monopol nad globalnim sredstvima informisanja, zatim spoljnopolitičkom intervencijom usmerenom na stvaranje nezavisnih država od jugoslovenskih republika, a zatim najsvirepijom višegodišnjom ekonomskom kampanjom i sankcijama protiv SR Jugoslavije, koje se jedino mogu kvalifikovati kao genocid i, konačno, vojnom agresijom i to 1995. godine protiv Republike Srpske i u "Oluji", kao što smo videli, uz učešće NATO snaga u najvećem etničkom čišćenju koje je zabeleženo i 1999. godine protiv SR Jugoslavije. Ova velika medijska, politička, ekonomska i vojna kampanja na razbijanju Jugoslavije i interesnoj prekompoziciji Balkana prepuna je manipulacija o navodno genocidnim Srbima i te manipulacije treba da budu krunisane ovom lažnom optužnicom sa velikim pretenzijama da ona obavi istorijski zadatak. Naime, jasno je da osnovna sadržina ovog posla intervencija u istoriju, da se nekakvim, kako to treba da izgleda, sudskim procesom i, naravno, pravnim putem prevede laž i manipulacija u istinu. Potrebno je da nosioce i učesnike zločina, decenijskog nasilnog uništavanja Jugoslavije i odgovorne za te zločine, presudom osloboditi od odgovornosti, a na kraju tu presudu upotrebiti kao istorijsku istinu. Zato, rekao bih, ovaj nelegalni Sud, Tribunal, ne postoji u pravnom prostoru, već isključivo u političkom i medijskom. On, sam po sebi, predstavlja sredstvo rata

i deo zločina koji traje nad srpskim narodom, ali taj se rat vodi, sa manjim ili većim intenzitetom i protiv drugih naroda širom sveta. Pobednici u hladnom ratu su se proglasili, oni su izjavili da su ovlašćeni da uvedu svetsku hegemoniju i ustanovili su neki svoj koncept. Iza tog koncepta ne stoji težnja za uspostavljanjem efikasnije, humanije i pravednije organizacije sveta, oni to ne žele da učine. Prva posthladnoratovska decenija jasno je pokazala da je to koncept i sredstvo za ovladavanje državama i njihovim prirodnim i društvenim resursima, sredstvo novog kolonijalizma. Taj proces koji je započeo rušenjem "Berlinskog zida" (Berlin Wall) još nije završen, on teče uz ogromnu konfuziju u sferi prava, politike, istorije, filozofije. Najavljeni novi svetski poredak se sve više iskazuje kao svetski nered, a ova prva posthladnoratovska faza završena je neuspešno, čak i po ocenama vrhunskih stručnjaka zapada. U taj negativni rezultat svakako se uključuje i razaranje Jugoslavije. Poruke poput one Klintonove, da su Srbi odgovorni za izazivanje dva svetska rata, a to onda znači da Nemci nisu odgovorni ni za jedan, imaju moć falsifikovanja stvarnosti i sadašnjosti i prošlosti i prete da postanu model oblikovanja budućnosti. Ta poruka predsednika Amerike kao svetskog lidera, kad kažem "svetskog lidera" mislim na Ameriku, ne na Klintona, može se upotrebiti kao metafora za jednu čitavu decenijsku kampanju laži. Mislim da može samo da joj konkuriše ovo šta smo čuli jutros od druge strane i ono šta su oni priložili. A ona, ta poruka je pogotovo apsurdna i pogotovo nečasna kada se zna da su se upravo u ta dva rata za koja su, po Klintonu, odgovorni Srbi, upravo ti Srbi uz ogromne žrtve borili rame uz rame sa tom istom Amerikom koja je 50 godina kasnije ocenila da joj Jugoslavija i posebno Srbi stoje na putu ostvarivanja novih interesa, da se u te interese ne uklapa slobodna i nezavisna Jugoslavija, da je svojim uspešnim razvojem i slobodarskim duhom rđav primer za druge i da je zato moraju razbiti i pretvoriti u zemlju trećeg sveta, pa i dalje od toga, vratiti u kameno doba. Zato nema prečeg posla za Srbe i Srbiju, ali i za sve druge kojima je stalo do slobode, nema prečeg posla od borbe protiv laži. I ja mislim da je ovaj vaš nelegalni Sud, potpuno suprotno zamisli njegovih kreatora i uprkos velikim ograničavanjima u prenosu i emitovanju njegovog rada i iskrivljavanju informacija, mislim da već postaje poprište rušenja decenijske satanizacije Srba i ogledalo sramote za izvršioce zločina nad Jugoslavijom. Naizgled paradoksalno, ali u istorijskom smislu ovde se suprotno namerama njegovih kreatora utvrđuje upravo njihova krivica, a ne moja. Moju utvrđuje porota koju čini moj narod i sav istinoljubivi i slobodoljubivi svet. Ova optužnica je potpuno lažna. Prvo, zato što ni u Hrvatskoj ni u Bosni nije reč o agresiji, već o građanskom ratu. Drugo, zato što je taj rat u oba

slučaja, i za srpski narod u Hrvatskoj i za srpski narod u Bosni, bio odbrambeni rat. I, treće, optužnica je apsurdna i u formalnom i u materijalnom smislu, jer se optužuju Srbija i ja kao njen predsednik za građanski rat u Hrvatskoj, za građanski rat u Bosni, a da pri tom Srbija nije bila u ratu, niti je Savezna Republika Jugoslavija bila u ratu, ni sa Hrvatskom ni sa Bosnom i Hercegovinom. Upravo predsednici Hrvatske i Bosne, Tuđman i Izetbegović, predsednik Predsedništva Jugoslavije u to vreme, Stjepan Mesić, započeli su rat protiv Jugoslavije, a time i protiv Srba, građana Hrvatske i građana Bosne i Hercegovine, najpre nasilnim protivustavnim aktom secesije tih republika, a odmah zatim i oružanim nasiljem protiv srpskog stanovništva, s tim što je nasilje u Hrvatskoj počelo čak mnogo pre nego što je došlo do proglašavanja nezavisnosti. Pri tome, da odmah kažem, nije sporno da je Srbija pomagala i Srbima u Bosni i Srbima u Hrvatskoj da opstanu i prežive. Apsurdno je to šta je za vas logično da, na primer, Amerikanci, Nemci, Vatikan (Vatican), Iranci, Saudijska Arabija (Saudi Arabia), Austrija, Turska (Turkey), Avganistanci i tako dalje pomažu Mislimane i Hrvate, ali nije logično da Srbi pomažu Srbe da prežive na svom kućnom pragu. Mi smo jutros ovde čuli objašnjenja kako smo mi finansirali i pomagali Srbe, Srbi pomagali Srbe. I to je zločin, a zašto nije zločin to što je, na primer, Vatikan davao novac preko Vatikanske banke (Vatican Bank) za kupovinu oružja za Hrvatsku? I onda, pošto je Srbija pomagala Srbe, ja sam zločinac, a pošto je Vatikan pomagao Hrvate da izvrše nasilnu secesiju i kupovao im oružje, Papa je Sveti Otac (The Holy Father). A pomagali smo ih da se ne ponovi genocid izvršen nad Srbima na tom istom prostoru u Drugom svetskom ratu, od tih istih snaga, samo pod pokroviteljstvom Hitlera i Musolinija (Benito Mussolini). Tada su bile raširene pojave da trojica ustaša sprovode po hiljadu Srba na klanje i da nema ko da im se odupre, a pri svemu tome i Srbija i ja lično, svu svoju moć smo uložili u postizanje mira. I zato sam i rekao da je ova optužnica, pre nekoliko meseci kada ste je otvorili, apsurdna, jer Srbiji i meni lično pripada priznanje za postizanje mira na tim prostorima, a ne za izazivanje rata. Dakle, s obzirom na to da ni Srbija ni SR Jugoslavija nisu bile strane u građanskom ratu, one ni pojmovno, ni pravno, ni činjenično ne mogu biti optužene za nešto šta se tamo dešavalo. Na kraju krajeva, Savet bezbednosti kao jedini organ svetske organizacije nadležan za očuvanje mira i bezbednosti u svetu i davanje ocena o tome, ni u jednoj od svojih brojnih rezolucija ili predsedničkih saopštenja, niti u drugim odlukama i javnim stavovima u vezi sa ratom u Bosni i Hercegovini nije imenovao Saveznu Republiku Jugoslaviju kao agresora. A na drugoj strani, evo, na primer, 4. februara 1994. godine Savet bezbednosti je usvojio

predsedničko saopštenje u kome se upozorava Hrvatska da će biti izložena teškim posledicama ukoliko u roku od dve nedelje ne povuče svoje trupe. Pa ima onda čak i osuda kancelara Kola koji kaže: "Hrvatska je obećala da neće vojno intervenisati protiv svojih suseda. Obećanje nije održala, to je skandal koji moramo najoštrije da osudimo". Na to se sve svodilo, na verbalne osude, a Jugoslavija je, iako za to nije bilo nikakvog osnova, bila izložena sankcijama i, naravno, na kraju vojnoj intervenciji. A građanski rat u Bosni i Hercegovini započeo je onog trenutka kada je izvršena majorizacija, prihvaćen neustavni "krnji referendum" o nezavisnosti, čuli ste Karingtona šta o tome kaže, referendum koji je održan bez srpskog naroda, uprkos činjenici da u Ustavu Bosne i Hercegovine stoji da tu republiku čine tri konstitutivna naroda.

prevodioci: Molimo gospodina Miloševića da spriječi čita, radi prevoda.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, prevodioci nam poručuju da vas je teško pratiti kada čitate. Molim vas da to imate na umu kada govorite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, u redu. Vrlo sam kratko citirao, pa, prema tome, pretpostavljam da im nisam napravio veliki problem. Došlo je, dakle, do prevremenog priznavanja jedne države ustanovljenog na bazi odluke koja nije imala legitimitet, jer je nisu podržala sva tri naroda. I ta odluka je predstavljala ogromnu pretnju da srpski narod u Bosni i Hercegovini postane narod nižeg reda u nekoj muslimansko-fundamentalističkoj državi. Videli ste maločas kako izgledaju mudžahedini, koliko ih hiljada ima tamo na tom novom ratištu koje je prvi put otvoreno u Evropi. A videli ste i mnoge druge stvari koje su vam dostupne, ali na to ću se vratiti kasnije. Tokom rata u Bosni i Hercegovini, u Srbiju i Crnu Goru, ali pretežno u Srbiju, naravno od ratnih sukoba, sklonilo se više stotina hiljada građana Bosne i Hercegovine, među kojima je bilo više desetina hiljada Muslimana. Kada bi bila istina da je Srbija agresor, tolikim hiljadama bosanskih Muslimana ne bi ni na pamet padalo da zaštitu od rata traže u njoj. Čak su i neke muslimanske vojne jedinice, kada su u borbama bile pritešnjene Vojskom Republike Srpske u Istočnoj Bosni, prelazile Drinu i spas tražile u Srbiji koja ih nije vraćala natrag, već je sa njima postupala krajnje humano, hranila ih, oblačila, čuvala i onda omogućavala da preko Međunarodnog komiteta Crvenog krsta idu u druge zemlje. U jednoj takvoj prilici, kada sam ja odobrio da cela jedna muslimanska brigada od 850 ljudi pređe Drinu i potraži spas u Srbiji, napisao sam pismo Izetbegoviću, neću ga čitati celo, ali samo jedan mali deo: "Vaši vojnici nisu ovde dočekani

kao neprijatelji, već kao ljudi, kao komšije koje su okolnosti gurnule u vihor ratne tragedije protiv njihove volje. Dobro znate da smo u Jugoslaviji pružili gostoprimstvo stotinama hiljada izbeglica od kojih su više desetina hiljada vaši sunarodnici i da svi oni imaju isti tretman i predmet su naše brige. Više hrabrosti i snage treba za odluku da se zaključi mir, nego da se započne rat. Ja vas molim da donesete takvu odluku u interesu sopstvenog naroda i ljudi koji žive na prostoru nekadašnje Jugoslavije. Isto kao što molim generala Ratka Mladića i rukovodstvo Republike Srpske da odmah prekinu rat i odmah zaključe prekid neprijateljstava sa predstavnicima vaše armije". Takvo sam pismo uputio i generalu Mladiću. Srbi u Hrvatskoj, ipak da se vratimo na ovaj širi plan, Srbi u Bosni, u Republici Srpskoj u Krajini, Srbi u Srbiji, Srbi u Jugoslaviji, ni u jednoj fazi jugoslovenske krize nisu doveli u pitanje pravo hrvatskog ili muslimanskog ili bilo kog drugog konstitutivnog naroda Jugoslavije na samoopredeljenje koje nesumnjivo uključuje i pravo na otcepljenje. Rat u Hrvatskoj i Bosni nije imao nikakvog ni smisla ni razloga u ostvarivanju prava na samoopredeljenje i otcepljenje hrvatskog naroda, jer to pravo niko nije osporavao. Njegov smisao je bio u zločinu nad Srbima, u isterivanju 600.000 Srba. Karington govori o toj cifri pa neću da je menjam, znači isterivanje najmanje 600.000 Srba sa njihovih teritorija u tadašnjim administrativnim, nedržavnim granicama Republike Hrvatske. A u Bosni i Hercegovini smisao rata bio je utočištu srpskog naroda u status građana drugog reda Bosne i Hercegovine, zamišljene kao buduće islamske republike. Pored onog citata koji, koliko sam video, nisu stigli da vam čak dobro prevedu, jer se brzo govori, ja to ne zameram prevodiocima, Tuđman je u javnom istupanju na Trgu Bana Jelačića 24. maja 1992. godine izjavio, citiram doslovce: "Rata ne bi bilo da ga Hrvatska nije želela, ali mi smo procijenili da samo ratom možemo izboriti samostalnost Hrvatske. Zbog toga smo mi i vodili politiku pregovora, a iza tih pregovora smo formirali svoje oružane jedinice. Da to nismo tako uradili, ne bismo došli do cilja". Stjepan Mesić, koga ste videli na televiziji, ali vrlo kratko, kaže u Saboru Hrvatske, bio je dotadašnji predsednik Predsedništva Jugoslavije, 5. decembra 1991. godine, čuvenu svoju izjavu: "Mislim da sam obavio zadatak, Jugoslavije više nema". E sad, ako to dodate poznatoj činjenici "Islamske deklaracije" Alije Izetbegovića u kojoj on kaže: "Između islamske vere i neislamskih država i institucija ne može biti mira i koegzistencije", gledali ste tamo kako viču "sveti rat", "džihad" i tako dalje, onda mislim da svakome ko ne mora biti dobronameran, ali ko je pošten mora da bude jasno o čemu se radi. Dakle, Srbi u Jugoslaviji nisu doveli u pitanje pravo nijednog konstitutivnog naroda na

samoopredeljenje, samo smo smatrali, i danas to smatramo, da pravo na samoopredeljenje pripada i srpskom narodu i da sve ono šta mu je oduzeto i uskraćeno silom ili kršenjem tog prava nema nikakvu važnost po međunarodnom pravu i ne može biti priznato ni pod kakvim pritiscima. A ova lažna optužnica poriče Srbima sva ljudska prava, pa čak i pravo na život, pravo na samoodbranu, jer u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini Srbi su branili prostore na kojima vekovima žive. Zamenik komandanta američkih snaga za Evropu, Čarls Bojd, napisao je u oktobru 1995. godine, citiram ga: "Slika ovog grada je slika stalne ekspanzije Srba. Većina onoga šta Hrvati nazivaju 'okupirana teritorija' je zapravo zemlja na kojoj su Srbi živeli više od tri veka. Isto važi i za većinu srpskih teritorija u Bosni koje zapadni mediji nazivaju '70 posto bosanske teritorije koje su zauzeli srpski pobunjenici'. Ukratko rečeno, Srbi nisu pokušali zauzeti nove teritorije, već su nastojali jedino zadržati ono šta je već bilo njihovo". A 23. jula 1993. godine kopredsednik Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji (International Conference on the Former Yugoslavia), lord Oven, odbacujući mogućnost vojne intervencije u Bosni i Hercegovini na kojoj su neprekidno insistirali Klintonovi "jastrebovi" i plaćeni lobiji, to odbacivanje vojne intervencije obrazložio je rečima da je, citiram "vrlo teško intervenisati u situaciji koja nije agresija" i dodaje, "to je uvek bio sukob Srba iz Bosne, Muslimana iz Bosne i Hrvata iz Bosne". A bivši američki državni sekretar, Henri Kisindžer (Henry Kissinger) u svom članku u "Vašington postu" 17. maja 1993. godine, pored ostalog kaže, opet citiram: "U Bosni i Hercegovini vodi se građanski rat. Ne postoji bosanska etnička grupa i međunarodna zajednica je učinila ogromnu grešku zbog priznavanja te republike. Reč je", kaže on, "o trostrukom građanskom ratu, a ne o invaziji susedne države na suverenu zemlju. Hrvatska i Srbija podržavaju svoje sunarodnike u Bosni. Najneodgovornija greška u sadašnjoj bosanskoj tragediji bila je međunarodno priznavanje bosanske države pod vlašću Muslimana. Slepо sledeći predsedan nemačkog preuranjenog priznavanja Slovenije i Hrvatske, međunarodna zajednica je pretvorila sve republike bivše Jugoslavije u nezavisne države" i tako dalje. Citirao sam, dakle, dva Amerikanca, jednog Britanca, namerno ne kažem Engleza, jer je Oven Velšanin, ali postoje mnogi drugi Amerikanci, Britanci, Rusi, Francuzi, Kanađani, Indusi, Japanci, Grci, Nemci, Italijani koji su javno saopštavali pravo stanje stvari. Mnogi će imati priliku da ovde lično iznesu svoje svedočenje, za razliku od prakse lažnih svedoka i tajnih svedoka koje ima druga strana. Citirao sam, dakle, samo ove tri ličnosti da bih učinio nespornom svoju tvrdnju da je prava istina o građanskom ratu morala biti dobro poznata onima koji su donosili odluke. Međutim, zagluš-

juće kanonade medijskog rata onemogućavale su svako probijanje istine. Videli ste na filmu jedan deo, a ja želim da pokažem da se radilo o veoma dobro organizovanoj i veoma dobro plaćenju i dobro finansiranoj propagandi. Pošto nemam vremena, ilustrovaću to jednim primerom, povezujući to sa onim šta ste videli na filmu u vezi sa angažovanjem agencije "Ruder i Fin". Posebnu ulogu u demoniziranju Srba je odigrala upravo ta firma u raznim periodima. Plaćeni predstavnik Hrvata i Muslimana u Bosni, Džems Hart (James Hart), direktor firme "Ruder i Fin", hvalio se širenjem izveštaja koji su prouzrokovali dramatičan porast javne podrške za intervenciju SAD u Bosni i Hercegovini. Kako je Hart rekao francuskom novinaru i publicisti Žaku Merlinou (Jacques Merlinot) u aprilu 1993. godine, bio je ponosan na to kako je njegova firma izmanipulisala jevrejsko javno mnjenje. To je bio veliki uspeh, pošto je hrvatski predsednik Tuđman bio, kako on kaže, veoma nepažljiv u svojoj knjizi "Povijesna bespuća" zbog koje je mogao biti optužen za antisemitizam. I bosanski predsednik Izetbegović je takođe imao ozbiljne probleme sa imidžom zbog svoje "Islamske deklaracije", jer je pokazivao previše podrške privrženosti islamskoj fundamentalističkoj državi, utoliko više što je prošlost i Hrvatske i Bosne istinski obeležena surovim antisemitizmom, priznaje Hart i govori o desetinama hiljada Jevreja koji su nestali u hrvatskim logorima. I to je bio razlog da intelektualci i jevrejske organizacije budu netrpeljivi prema Hrvatima i Muslimanima u Bosni. I on kaže: "Za nas je bio izazov da se potpuno okrene ovakav stav i u tome smo majstorski uspeali". Kako su majstorski uspeali? Roj Gutman (Roy Gutman) je u "Njusdeju" (Newsday) objavio priče o navodnim srpskim logorima smrti koji nikad nisu postojali, za koje je dobio Pulicerovu nagradu (Pulitzer Prize), ali se ustanovilo da je sve to bilo lažno. I onda su Hartovi ljudi bili u mogućnosti da mobiliziraju nekoliko glavnih jevrejskih organizacija, Američki jevrejski komitet (American Jewish Committee), *B'nai B'rith*, *Anti-Libel League* i američki Kongres. I on govori o tome kako je to bio neverovatno uspeh kad su jevrejske organizacije ušle u igru na strani Bošnjaka: "Mogli smo smesta proizvesti Srbe za nitkove u javnom mnjenju" i tako dalje, da ne gubim vreme. Kad ga je novinar pitao: "Kad ste ovo uradili, vi zapravo niste imali dokaza za ono šta govorite, niste znali da li je to tačno? Zapravo, sve šta ste imali je bio taj članak u 'Njusdeju'?", on mu je odgovorio: "Naš posao nije da proveravamo informacije, imali smo posao da obavimo i mi smo to učinili. Nismo plaćeni da morališemo". Međutim, jasno je da nije bio toliko uspešan zbog, kako kažu, majstorskih izvedenih tih promoterskih trikova. Ono šta je napore te firme učinilo efikasnim je prijemčivost zapadnih medija koji su, ravnajući se po sugestija-

ma onih koji su vršili i vukli političke poteze, pre svega u Vašingtonu (Washington D.C.), Bonu (Bonn), Vatikanu, sami stvarali antisrpsku klimu mnogo meseci pre te kampanje. Ali ni jevrejske organizacije nisu tu priču prihvatile zato što su bile lakoverne i samo zbog majstorskog posla agencije "Ruder i Fin". To je takođe bilo zbog interesa koji su oni imali. Oni su želeli da gnev muslimanskih zemalja, pre svega arapskih zemalja, skrenu sa sebe na onoga ko im bude pogodan, u ovom slučaju na Srbe. Tako su se Srbima odužili za zaštitu Jevreja u Drugom svetskom ratu, u kome su na prostorima okupiranih teritorija Balkana jedino Srbi u Srbiji uspeli, po cenu svojih života, da ih zaštiti od fašista. To i oni sami znaju, stide se, bar oni koji su sa mnom razgovarali i nadam se da će neki od njih i svedočiti o tome ovde. Upravo zbog te ogromne pomoći Jevrejima, jedino pobratimstvo između naroda, a ne između država bilo je uspostavljeno između srpskog i jevrejskog naroda.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, sada je vreme da napravimo pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Da, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dakle, ova gotovo monopolistička komunikacijska struja je bila potpomognuta i određenim dobro plaćenim humanitarnim grupama kao što su Lekari bez granica (Medecins Sans Frontieres), mirovne grupe, Žene u crnom (The Woman in Black), Hjuman rajts voč (Human Rights Watch) i druge grupe za ljudska prava, zajedno sa raznim drugim organizacijama. Videli ste u ovom filmu Džordža Kenija (George Kenney) koji je u Stejt departmentu bio zadužen za Jugoslaviju. On je rekao da je "optužnica za genocid toliko puta ponovljena u vezi sa Bosnom da je dokaz postao irelevantan". I američka administracija", kaže on, "nema dokaze o bilo kakvom genocidu i svako ko kritički čita štampu može videti pomanjkanje dokaza, bez obzira na beskonačno špekulisanje koje ledi krv". Još jedna osoba je o ovome puno pisala u svojoj knjizi "*To kill the nation*" (Ubiti naciju), Majkl Perent (Michael Parent), dao sam vam ovu knjigu pre nekoliko meseci, ne znam da li ste na nju obratili pažnju, ali ona sadrži puno jako korisnih informacija. Međutim, da bih ilustrovao kako se falsifikuje istorija, kako se plasiraju laži, pokazaću vam još jednu veoma kratku traku, samo nekoliko minuta, da vidite kako se to stvaralo i kakve je posledice izazivalo. U međuvremenu

ću da vam objasnim, videćete na početku da na kompaktnom disku "Hronologija 20. veka", kada se otvori 1992. godina, onda je na njoj, na samom početku, znači, simbol za 1992. godinu, ta izmišljena priča o takozvanim "logorima smrti" u Bosni i Hercegovini. Molim vas, pustite traku. To je taj CD, "Hronologija 20. veka", sad kada listate godine, otvorite 1992. godinu i evo slike, u istoriju je ušla ta fabrikacija. Evo, otvorite i pogledajte taj CD o koncentracionim logorima.

(Video snimak)

Novinar: Ovo je Tomas Dajkman (Thomas Deichmann). On je bio nemački novinar koji je prvi izrazio sumnju u ove čuvene fotografije Aj-Ti-En (ITN). On je govorio: "Pogledajte neke novine. Većinu zapadnih medija. Ne samo da nema stvarne razlike u stavu po pitanju spoljnopolitičkih pitanja, već se i same fraze ponavljaju. Stalno gledate iste slike sa istim kadrovima". Slike ITN su uznemiravale Dajkmana. Gledajući ih jedne noći, njegova žena je primetila nešto: ITN je tvrdio da su bosanski Muslimani bili zatvoreni iza bodljikave žice. "Zašto je", upitala je ona, "žica bila zakačena sa njihove strane ograde? Mogli su da izvuku eksere". Dajkman je nanjušio prevaru. Posumnjao je da su fotografije falsifikovane. Posumnjao je u posebne uglove kamere, u obmanu montaže. Želeo je da ode u Trnopolje da se sam uveri i tamo je video koncentracioni logor koji nikada nije postojao. Ispitujući stvari na licu mesta, Dajkman je video šta je, u stvari, urađeno. Reporteri, Peni Maršal (Penny Marshall) i ostali u njenoj ekipi, bili su u prostoru ograđenom bodljikavom žicom, između stanice transformatora i ambara. Odatle su fotografisali izbeglice koje su se unaokolo, izvan ograde šetale sasvim slobodno. Tokom ove posete, Dajkman je napravio skicu zgrada i ljudi kako su bili predstavljeni onog dana kada je ekipa ITN-a snimala u Trnopolju. Tu je bio ambar i transformatorska stanica, zgrada centra za izbeglice, mesto za prijem na otvorenom prostoru, mesto za rekreaciju pored izbegličkog centra, ograđeno područje iz koga je ekipa ITN-a snimala, bodljikava žica kao i ograda za piliće, od žice koja je bila predstavljena kao dokaz smrtonosnog kampa u Trnopolju. "Nakon razgovora sa predstavnicima Crvenog krsta, mi smo prošli pored grupe novih izbeglica. Oni su bili registrovani od strane civilnih vlasti. Gospođa Maršal je izabrala da ne postavi svoje kamere i ne snima na tom otvorenom području. Umesto toga, ona i njena ekipa skrenuli su u delimično zatvoren prostor koji je korišćen kao skladište za zaprežna kola i slično. "Oronula ograda imala je na donjem delu ogradu od žice za piliće i nekoliko

kalemova bodljikave žice na vrhu kako bi obeshrabrili krađu. Naša ekipa snimila je ljude iz ITN-a kako se provlače u ovo područje kroz rupu u narušenoj ogradi. Onda smo ih pratili i obe ekipe su se postavile unutar ograđenog zemljišta, snimajući izbeglice koje su se napolju šetale. Bile su gomile materijala u buradima i mi smo se saplitali preko njih dok smo pokušavali da se postavimo. Gospođa Peni Maršal je pokušavala da razgovara sa najbližim izbeglicama, ali je to bilo uzalud, jer nije govorila srpsko-hrvatski. Ljudi su tražili nekoga ko je govorio engleski. Neko iz prvih redova grupe izbeglica je rekao: 'Ovde, ovaj govori engleski', pokazujući prema gospodinu Mehmedu u radničkom kombinezonu." Gospodin Božanić iz jugoslovenske ekipe snimio je razgovor Peni Maršal sa Mehmedom. Kasnije je ovaj materijal bio prikazan na jugoslovenskoj TV, sa gospodinom Božanićem koji je obezbeđivao neformalni prevod razgovora na engleskom. "Ne, ne. Oni su veoma fini," rekao je Mehmed. "Da li se osećate sigurnim ovde?" "On se oseća veoma sigurnim ovde i, osim vrućine, sve je u redu". "Ovaj čovek je veoma mišav", insistirao je reporter, a Mehmed je odgovorio: "Ljudi nisu isti". Ona je bila na poziciji. Sada je ona pretraživala gomilu tražeći najbolji pogled. Želela je zvezdu za svoju priču, priču koju bi prodala svetu. Vi ćete videti njen razgovor sa Mehmedom još jednom, ali iz ugla naše kamere. Kako bi pojasnili stvari ovaj put, ovde je mali dijagram koji pokazuje pozicije dve ekipe. Ljudi iz ITN su u plavom krugu levo, mi smo u crvenom krugu desno. Zbog toga što su filmske ekipe bile nekoliko santimetara razdvojene, mi smo snimali iste kadrove iz neznatno različitog ugla. Ponekad smo takođe snimali i ljude iz ITN-a. Gospođa Maršal intervjuiše Mehmeda:

Peni Maršal: Zdravo.

Mehmed: Moje ime je Mehmed.

Peni Maršal: Kako ste vi dospeli ovde?

Mehmed: ... (nerazumljivo) ... mislim da je sasvim u redu ... (nerazumljivo) ... Veoma je toplo.

Peni Maršal: Napolju?

Mehmed: Ne, ne. Unutra.

Peni Maršal: ... (nerazumljivo).

Mehmed: Ne, ne, ne. Unutra.

Peni Maršal: Zašto ste došli ovde? Jeste li vi borac? Jeste li vi borac?

Mehmed: Ne. Ne.

Peni Maršal: Došli su u vašu kuću i odveli vas?

Mehmed: Da, da.

Peni Maršal: *Da li se osećate sigurnim ovde?*

Mehmed: *Mislim da je veoma sigurno, ali je velika vrućina. Ostale stvari, veoma je ... (nerazumljivo) ...*

Peni Maršal: *Ovaj čovek je veoma mršav.*

Mehmed: *On je veoma mršav, ali mislim da je ... (nerazumljivo) ... Nisu svi ljudi isti. Mislim da je ovo izbeglički logor ... (nerazumljivo) ...*

Peni Maršal: *Gde su žene i deca?*

Mehmed: *Žene i deca ... (nerazumljivo) ... Svaki dan tokom školskog raspusta. Ovo nije zatvor. Ovo je izbeglički logor.*

Peni Maršal: *Gde želite da idete?*

Mehmed: *Kući.*

Peni Maršal: *Da li još uvek imate dom?*

Mehmed: *... (nerazumljivo) ...*

Peni Maršal: *Onaj desno veoma je mršav.*

Novinar: *Sav neobrađeni materijal je bio tu. U svojoj montažnoj sobi, Maršal i njeni saradnici su shvatili koliko "dobar" i "upotrebljiv" može biti ovaj neobrađeni materijal - savršen za fabrikovanje logora smrti. "Dajte mi donju masku, gornju, desnu, levu". Baš kao što su užasne borbe u Bosni odvojile ove nesrećne ljude od njihovih domova, sada su ih slike gospođe Maršal koje su obišle svet takođe koštale njihovih nogu. "Dozvolite nam da demonstriramo kako je Maršal falsifikovala fotografije kako bi ih učinila podobnim za korišćenje od strane novina i časopisa. Mi ćemo vam ovo ilustrirati ponavljanjem procesa. Zaustavite se na ova dva. Dajte mi sada zamrznuti snimak. Sada mi dajte "nuvel obzervater" (Le Nouvel Observateur) ispod. Zapazite razliku u uglovima kamere. Zapamtite, njihova ekipa je snimala više sa leve strane, što je razlog zašto je naša kamera uhvatila tri čoveka, dok je njihova uhvatila dva. Vratimo se na živi snimak i učinimo krivotvorenje na način na koji su to oni učinili. Idite do momka u plavoj košulji. Stop. Dajte mi desnu masku, molim vas. Uvećajte je. Sada dodajte osobu s desna, onu u crnom i belom. Sada sklonite boju sa onog sa plavom kosom. Sada vratite unazad. To je to. Vratite unazad sa kratkim sočivima za zumiranje. Pomerite našu sliku unazad i dajte mi ispod sliku "nuvel obzervatora". Uvećajte "nuvel obzervator". Skenirajte. Uporedite. Bingo. Prava nacistička mora. Dajte mi ponovo sliku uživo, snimak gde guraju Fikreta prema Peni. Desna i leva maska. Gornja i donja. Uvećajte. Sada nam dajte sliku ljudstva. Dajte mi uživo snimak ponovo. Gornji i donji. Leva i desna maska. Uvećajte. Dajte mi časopis Nuvel sa "Veltovom" (Die Welt) slikom." Medijski manipulatori ovoga sveta još uvek*

nisu imali poverenje u svoje čitaoce, nisu bili sigurni da li će shvatiti poruku pa su je učinili perfektno jasnom. Dodali su snimke nacističkih koncentracijskih logora iz Drugog svetskog rata, sa sve pravom bodljikavom žicom. U SAD, Bil Klinton i Džordž Buš su se nadmetali ko će biti zgroženiji nad otkrićima srpskih navodnih svireposti dokazanih slikama napravljenim u Trnopolju. Pozivajući se na ove snimke tokom izborne kampanje 1992. godine, Bil Klinton je zahtevao da Džordž Buš odmah bombarduje Srbe. Kako ne bi bio nadmašen, tokom TV govora Džordž Buš je uporedio izbegličke logore sa nacističkim logorima smrti.”

(Kraj video snimka)

SUDIJA KVON: Gospodine Miloševiću, ponovo vas pitam da li možete da nam date izvor ovog filma?

SUDIJA MEJ: Da li je film koji smo ovde sada videli jugoslovenski film?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ovo su svedoci. Neki od njih su Jugoslaveni, neki nisu. Ovaj čovek Dajkman je, kao što znate, glavni urednik časopisa “Nuvel”, koji je prvi posumnjao u ovo i otišao na lice mesta. Uostalom, vi znate da je Pedi Ešdaun (Paddy Ashdown) govorio o tim logorima, ali kada je bio pozvan od strane vlasti Republike Srpske da dođe tamo i ode gde god hoće da nađe neki logor, nije našao nikakve logore, već isključivo ...

SUDIJA MEJ: Shvatili smo da ste ovu kompilaciju napravili vi i vaša ekipa, je li tako?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa možete da smatrate da su to meni pripremili moji saradnici, ali ovo su nesumnjive činjenice, jer u tom Trnopolju ima bezbroj svedoka koji mogu da potvrde da je to bio samo izbeglički centar i to otvoreni izbeglički centar u koji se moglo slobodno i ulaziti i izlaziti. Čuli ste ovog Mehmeda kad kaže da se oseća vrlo sigurno i da mu jedino smeta velika vrućina u avgustu. Međutim, podsetio bih vas da kad sam citirao onih nekoliko ljudi, mislim na Kisindžera, Ovena, uradio sam to da bih tvrdio da su oni koji su vukli poteze vrlo dobro znali o čemu se radi. Nije reč o nepoznavanju istine, već o interesima. Građanski rat u Jugoslaviji je iniciran kada je opstanak Jugoslavije bio očigledno suprotno strateškim interesima SAD, katoličke crkve, Nemačke i drugih. Da je Vatikanu bilo jasno kakve posledice očekuje, vidi se

iz papske enciklike od 1. maja 1991. godine u kojoj govori o osamostaljivanju bivših komunističkih zemalja i citiram "da to može izazvati teške konflikte i patnju". I on traži da se uspostave ili konsoliduju međunarodne strukture koje su u stanju da interвениšu i arbitriraju u konfliktima koji se rađaju među nacijama. S obzirom na to da je posle izbijanja rata u Bosni i Hercegovini 1992. godine Vatikan tražio vojnu arbitražu zapada, jasno je na šta se tada mislilo. Inače, ovo je italijanski prevod enciklike, Milano (Milano), 1991. godine. Takođe nije sporno da su Nemačka i Vatikan prve priznale Hrvatsku kao nezavisnu državu. To sve, pogotovo vojna intervencija protiv srpskog naroda u Republici Srpskoj, ne bi moglo da se dogodi bez glavne uloge Amerike u licu Klintonove administracije koja će ostati zabeležena po zločinima na evropskom kontinentu 50 godina posle Drugog svetskog rata i to protiv američkih saveznika u oba rata. Srbi su morali da budu prva žrtva, jer je za njihovu politiku, za američku politiku, islamski ekstremizam imao prednost, pre svega zbog njihove uloge u destabilizovanju bivše sovjetske centralne Azije gde su, između ostalog i velike rezerve nafte. Islamski ekstremizam je nekonvencionalno oružje za uništavanje budućnosti Rusije i donekle Kine (China) i poznate su izjave islamskih lidera o "zelenoj transverzali od Kineskog zida do Jadranskog mora". I zato je u Bosni bilo najlakše i najjeftinije slomiti antiislamski američki ekstremizam. Kažem "najjeftinije", jer se srpski životi i srpski nacionalni interesi ne računaju. Doduše, posle 11. septembra nisam više siguran da su Klintonu i američki životi ulazili u ozbiljan račun i ne mogu da preciziram koliko je od onih nekoliko hiljada mudžahedina nad kojim Izetbegović vrši smotru i koje smo videli na filmu, učestvovalo kasnije u terorističkim aktivnostima protiv Amerike, ali svakako mogu da tvrdim da je Amerika pod Klintonom dozvolila da Iran i Saudi Arabija naoružavaju te ubice. Klintonova politika je otvorila jedno novo, ovoga puta evropsko ratište islamskog fundamentalizma. To je preteča sledećeg koraka za 11. septembar. Imam ovde, neću da gubim vreme, da vam to sada dajem, ne srpski izvor, nego hrvatski, iz zatvora u Busovači, sa potpisom hrvatskog upravnika zatvora, spisak mudžahedina koji se nalaze u zatvoru, a koje je zarobila hrvatska vojska: Alžir (Algeria), Tunis (Tunis), Pakistan (Pakistan), Kuvajt (Kuwait), Egipat (Egypt), Saudi Arabija, Katar (Qatar), Turska i tako dalje. Vojna iskaznica, ovo je fotokopija, čin mu je general, Ganed Gamal (Ganed Gamal) iz Egipta, iz specijalnog odreda za posebne namene štaba vrhovne komande. Ti specijalni odredi za posebne namene uglavnom su i vršili one zločine za koje su kasnije optuživani Srbi. Međutim, nemam ja iluzije da će ova strana preko puta da optuži Klintona i Holbruka za etničko čišćenje 600.000 Srba iz Hrvatske i

masovna ubistva, ili za 550.000 Srba iz muslimansko-hrvatske federacije, od kojih se deo nalazi u Republici Srpskoj, a deo u Srbiji, ali verujem da pravosuđe SAD i građani ne mogu lako da pređu preko činjenica koje govore da su upravo oni otvorili vrata 11. septembra. A moraćete i ovde da ih dovedete da svedoče i odgovore na moja pitanja i da objasne neke činjenice. Kad govorim o tome, ja naglašavam da je reč o Klintonovoj administraciji, jer verujem da prethodna administracija u takav zločin protiv Srba ne bi ušla, bez obzira na strateške interese, ne bi otišla tako daleko. Verujem da bi se zadržala na političkim sredstvima. To svoje uverenje baziram na izjavi državnog sekretara Bejkera pred američkim Kongresom 13. januara 1995. godine. On kaže: "Činjenica je da su Slovenija i Hrvatska proglasile nezavisnost uprkos našim upozorenjima. One su upotrebile silu da bi zauzele granične prelaze i to je izazvalo građanski rat". On kaže da su poziciju SAD, stav SAD da bi trebalo sačuvati teritorijalni integritet Jugoslavije zastupale 32 zemlje članice OEBS-a (OSCE, Organization for Security and Cooperation in Europe) i citiram ga: "Svi su to podržali. To je bila ispravna politika i veoma je loše što nismo ostali kod te politike duže nego što jesmo". Klintonova administracija je tu politiku promenila, a videli smo i čuli Kolina Pauela (Colin Powell) na kraju filma, ali čuli smo i Holbruka koji se očigledno trudio da drži korak sa stavom svog šefa i onom njegovom beslovesnom izjavom o srpskoj krivici za dva svetska rata. Nesumnjivo je da je Holbruk, inače kao američki ambasador u Nemačkoj, odigrao ključnu ulogu u ugrađivanju nemačkih stavova u američku politiku. I kao što smo čuli u filmu, bilo je izuzetno uglednih Amerikanaca, a bilo je i izvršilaca Klintonove politike i inspiratora genocida nad Srbima. Videli smo njegovu ulogu u napadu na Krajinu i na zapadni deo Republike Srpske. Gotovo celu deceniju stratezi nasilne prekompozicije Balkana označavaju Beograd kao balkansku kolevku zla. Pri tome, kao što vidimo, nije bitno šta se zaista dešava na Balkanu nego kakva predstava o tome treba da se formira u javnosti. Međutim, nisu svi poslušni i ja mislim da ovde neće moći da se prekroji istorija. Oni neće biti uspešni u tome, kao što ni istinu o NATO ratnim zločinima na Kosovu nije uspela da eliminiše gospođa Del Ponte svojom tvrdnjom da nema osnovu za otvaranje istrage protiv NATO, jer uvek će se otvoriti jedno od ključnih pitanja, pitanje ljudske savesti i pitanje interesnog prihvatanja laži kao istine, kada istinu određuju sila i korist, a ne realni argumenti. Uloga Nemačke u raspadu Jugoslavije poznata je i zato ne traži posebna objašnjenja, biće za to vremena. Ipak, želim da ukažem na posebnu ulogu njihovog nespornog interesa i obaveza prema katoličkoj crkvi, ali i ulogu stranke Genšera i Kinkela (Klaus Kinkel), čiji je osnivač Fridrih Nauman (Friedrich

Naumann) još 1915. godine objavio knjigu "Srednja Evropa" (Mitteleuropa) kao projekt organizovanja većeg dela evropskog kontinenta oko nemačkog državnog jezgra. Godinu dana kasnije, objavio je i rad "Bugarska i Srednja Evropa", u kojoj predviđa teritorijalni kontakt Austro-Ugarske (Austro-Hungary) i Bugarske (Bulgaria) posle očekivane pobede u Prvom svetskom ratu. Upravo je Nauman Srbe označio kao večno remetilački faktor. Postavlja se pitanje čemu remetilački? Remetilački u ostvarivanju imperijalnih ciljeva na račun svoje slobode? I danas je, u stvari, situacija ista: ovo šta se ovde ovim falsifikatima nastoji nametnuti i to šta je zastupao Holbruk. Dakle, kada to imamo u vidu, kada ukratko sumiramo sve to zajedno, ekspanziju islamskog fundamentalizma o čijim, citiram "krvavim granicama koje se protežu od Indonezije (Indonesia) i Somalije (Somalia) do Bosne" piše Semjuel Hantington (Semuel Huntington) u svojoj knjizi "Sumrak civilizacija i prepravljavanje svetskog poretka" (The Clash of Civilisations and The Remaking of the World Order), izdanje 1996. godine, Njujork (New York). Pa kada to sve pogledamo i uporedimo, postavimo paralelno sa Vatikanom i papinim projektom, onda sa interesima Nemačke i iznad svega Amerike, jedine "super sile", vidi se da nema u svetu primera da jedan mali narod bude uvučen u vrtlog interesa svih velikih sila. Pa ipak, uprkos tome, bilo je teško uništiti jednu veliku i uglednu zemlju i osnivača Ujedinjenih nacija kakva je bila Jugoslavija, a pokazalo se i nemoguće, bez upotrebe sile i bez velikog zločina. Tako je i proizveden rat čija su žrtva svi jugoslovenski narodi, a srpski narod je u planetarnim razmerama, onakvim falsifikatima proglašen za krivca. Taj rat je imao isti onaj genocidni karakter kao i rat koji su protiv Srba vodile hrvatske i muslimanske ustaše u Drugom svetskom ratu i Karington je to dobro znao. U svom intervjuu bečkom nedeljniku "Profil" (Profile) 1. decembra 1993. godine, na primedbu da mu se prebacuje da je bio prosrpski nastrojen, on je rekao da je to besmisleno. "Nije bilo lako odgovoriti ko je dobar a ko je zao. Kada su Hrvati proglasili svoju nezavisnost, nisu dali Srbima u njihovoj sopstvenoj zemlji, Srbima kojih ima 600.000, nisu im dali baš nikakve garancije. Bilo je sasvim razumljivo da su Srbi zbog toga bili zabrinuti, pre svega ako se ima na umu divljanje ustaša u Drugom svetskom ratu". A onda on tu takođe kaže: "Bili smo skoro pred rešenjem problema Krajine i Slavonije. Međutim, tada je, krajem 1991. godine, Evropska zajednica odlučila da prizna Sloveniju i Hrvatsku. Hrvatska je dobila ono šta je želela, Slovenija takođe i oni više nisu imali želju da mirovna konferencija bude nastavljena. I što je još važnije, trebalo je zatim istu stvar omogućiti i drugima, a pre svega Bosni i Hercegovini. Alija Izetbegović se odlučio za nezavisnost, iako je i

njemu bilo jasno da takvo opredeljenje znači rat. Hans Ditrh Genšer je tražio međunarodno priznanje Slovenije i Hrvatske. Gotovo svi drugi su bili protiv". Završen citat. A "Njujork tajms" je 14. aprila 1993. godine doneo sledeću kratku vest. Intervjuisan u zgradi Ujedinjenih nacija, Sajrus Vens (Cyrus Vance) je rekao da je ono šta je nazvao "prevremenim priznavanjem" Hrvatske i Bosne i Hercegovine od strane Evropske zajednice i SAD dovelo do rata koji je u toku. Urednik "Njujork tajmsa" Rozental (Rosenthal) u svom uvodniku 23. decembra 1994. godine kaže da su tokom zime 1991. i 1992. godine, zapadne zemlje svojim postupcima doprinele razvoju velike nesreće na Balkanu. To je dovelo do toga da građanski rat postane neizbežan u Bosni i Hercegovini, gde Muslimani nikada nisu bila nacija, već samo administrativna jedinica u Jugoslaviji. I on dalje iznosi ocenu da je sukob u Jugoslaviji izazvan preuranjenim priznavanjem, pod nemačkim pritiskom, Hrvatske koja se otepcila od Jugoslavije, a zatim insistiranjem da se stvori i prizna nezavisna bosanska država. Lord Oven 12. novembra 1995. godine u intervju španskom listu "El país" (El Pais) kaže: "Ja imam veliko poštovanje za SAD, ali je u toku poslednjih godina diplomatija te zemlje odgovorna što je beskorisno produžen rat u Bosni. Da je Vašington podržao mirovni plan u februaru 1993. godine, izbegao bi se veliki broj mrtvih. Ne radi se o jednom mišljenju, već o činjenicama na koje ukazujem". Završavam citat. Preskočiću Vensa u drugim prilikama, pomenuću objašnjenje nekadašnjeg grčkog ministra spoljnih poslova, Samarasa (Antonis Samaras) koji je bio prisutan na sastanku Evropske zajednice 6. decembra 1991. godine i koji je 20. novembra 1992. godine objasnio šta se dešavalo: "Nemački ministar spoljnih poslova Genšer je 16. decembra uveče rekao da je neizbežno, čak i ako nas ostalih 11 glasamo da se održi jedinstvena Jugoslavija, da će Nemačka 15. januara 1992. godine sigurno priznati Sloveniju i Hrvatsku kao posebne države. I tačno se to i dogodilo, sve ostale države, a nešto docnije i Amerikanci, prihvatili su nemačku poziciju", kaže Samaras. I tako je priča dalje išla, kao što nam je svima poznato. Mastriht (Maastricht) i jedinstvena evropska spoljna politika, velike sile, Francuzi i Englezi i drugi, morali su, kao što kaže Samaras koji je na tom sastanku predstavljao Grčku (Greece), svi oni su morali da prihvate, da pristanu na nemačku ucenu, a bivši turski premijer, Bulan Erdževit kaže da je Jugoslaviju trebalo sačuvati, da je Turska morala da pokuša da spreči raspad te federacije na Balkanu. Za raspad Jugoslavije on je okrivio Nemačku i dobrim delom Austriju: "Jugoslavija je bila naš izlaz prema Evropi, region sa kojom smo imali odlične odnose na Balkanu, ona je bila i naš izlaz za moguću ekspanziju u trećem svetu". Turgut Ozal (Turgut Ozal) ministar inostranih

poslova Turske je izjavio: "Mi verujemo da su Nemci pogrešili, jer je bivša Jugoslavija bila model koegzistencije različitih nacionalnosti. Evropa je pogrešila zbog rušenja tog modela i tek sad se vidi šta je učinila i kakvi su rezultati". Elizabet Kop (Elizabeth Copp), bivši ministar u Vladi Švajcarske i stručnjak za federalizam, kaže: "Nikada to nisam razumela, to je bila greška i to greška jednog čoveka i jedne spoljne politike, spoljne politike i čoveka kog sam veoma cenila, Hansa Ditriha Genšera. Međunarodna zajednica je odgovorna što je priznala te države, što prethodno nije rešila manjinsko pitanje i što je tome pristupila na taj način, nekoordinirano. To je moralo tragično da se završi. Evropska unija, Nemačka i druge zemlje napravile su veliku grešku". A Henri Kisindžer u nemačkom listu "Welt an Zontag" (Welt an Zontag) 8. septembra 1996. godine, kaže: "Priznanje nezavisne i suverene bosanske države 1992. godine nije prouzrokovalo rađanje zemlje, već je odvelo u građanski rat". A ovde smo čuli da sam ja prouzrokovao taj građanski rat. Bosanski Muslimani su, u stvari, taj njihov ekstremni deo, njihovo vođstvo, najviše štete su naneli samim Muslimanima u Bosni i Hercegovini, s obzirom na broj muslimanskih zemalja. To je bio njihov gubitak, jer je navodna briga velikih sila, a posebno Amerike, za njihove interese zapravo poslužila kao paravan za sasvim suprotno ponašanje prema drugim Muslimanima i muslimanskim zemljama, s obzirom na način na koji su se velike sile inače ponašale. Lideri bosanskih Muslimana objektivno su izdali svoje interese, jer su bosanski Muslimani sa Srbima živeli u miru, živeli su jedan normalan život, a oni su, upravo takvom politikom, u tom ratu masovno, namerno naglašavam, masovno su žrtvovani. Oni su ih izdali. Zato nije čudo što je veliki broj Muslimana bio u Vojski Republike Srpske, a oni tamo sigurno nisu stupili da bi ubijali Muslimane, već da bi se branili od zajedničkog zla, od islamskog ekstremizma koji se pokazao kao moćno oružje za destabilizaciju regiona, a u budućnosti sve više i evropskog kontinenta. Imam ovde jedan veoma ilustrativan dokument koji sasvim konkretno, veoma jasno, govori kako je ta islamsko-fundamentalistička politika Izetbegovića i njegove partije bila protiv svakog mira koji bi se ukazao na pomolu u trojnim pregovorima na mirovnoj konferenciji o Jugoslaviji, pod rukovodstvom, prvo Vensa i lorda Ovena, a onda Ovena i Stoltenberga (Thorvald Stoltenberg). Ovo je pismo centrale Izetbegovićeve stranke koje je potpisao sekretar Hasan Čengić, na njihovom memorandumu, sa pečatom i potpisom, od 20. januara 1993. godine. Upućeno je Stranci demokratske akcije, znači njihovom rukovodstvu u Trebinju, na teritoriji Republike Srpske, a predmet piše gore: "Instrukcija o iseljavanju iz Trebinja". A onda dalje kaže: "Kako situacija u Bosni i

Hercegovini iz časa u čas postaje u pogledu bezbednosti sve složenija, osobito nakon prihvatanja ženevskih dokumenata od strane Karadžića i njegove klike na Palama, potrebno je, u cilju ostvarenja težnji svih Muslimana, očuvanja i jačanja naše države Bosne i Hercegovine, hitno poduzeti sledeće mjere na terenu trebinjske opštine. Prvo, preko naših aktivista animirati sve Muslimane, a posebno one istaknute i imućnije, da u što skorijem vremenu napuste Trebinje i pređu u Crnu Goru. Drugo, njihovu imovinu i pokretnu i nepokretnu, delimično prodati” i tako dalje. “Treće, ne libiti se od pritisaka pa i primene sile prema onim Muslimanima koji ne postupe po ovoj zapovesti”. Ima dalje, ali moram da štedim vreme. S poštovanjem, “selam alejkum”, sekretar SDA, Hasan Čengić. Daću vam ovaj dokument. Na osnovu ovog dokumenta taj Opštinski odbor SDA koji radi, znači, u Republici Srpskoj, u Trebinju, slobodno izdaje svoj proglas u kome kaže: “Srbočetnička armada na čelu sa svojim vođom Karadžićem pokušava da nas spreči u našoj svetoj nameri, pa varajući svetsku javnost, posebno sada u Ženevi (Geneva), lažno prikazuje lojalnost trebinjskih Muslimana srbočetničkoj diktaturi i njihovu odanost takozvanoj ‘Republici Srpskoj’ i njenoj vojnoj hajdučiji. I onda traži da se svi ise le iz te oblasti. “Minimum koji se traži je momentalno istupanje svih Muslimana iz takozvane ‘Vojske Republike Srpske’, a naša je obaveza da, deleći sudbinu našeg celokupnog naroda, skupa sa svojim porodicama i ostalim djelom naših građana, odemo za Crnu Goru ...” i tako dalje. Da li vas ovo podseća na istu praksu na Kosovu? Ja verujem da javnost mora da ima takve asocijacije. Prema tome, kako neko može da služi u vojsci koja vrši genocid nad njegovim narodom? Ja uopšte ne tvrdim da to treba da znači da nije bilo ratnih zločina, bilo ih je sigurno i bilo ih je na sve tri strane, ali ovo svakako znači da to nije bila politika, niti je stvarana takva atmosfera, niti je takva atmosfera postojala u širem smislu. Žrtve rata protiv Jugoslavije su nevini ljudi iz sva tri naroda, sve tri etničke grupe. Oni su gurnuti u sukob zbog tuđih interesa, ali uz punu saradnju svojih suludih lidera koji su ih žrtvovali. Srbima je i u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini građanski rat bio nametnut. U Hrvatskoj su se sa poverenjem stavili pod zaštitu Ujedinjenih nacija do političkog rešenja, jer im je obećano da će biti zaštićeni i da će problem biti razrešen političkim sredstvima. Do dolaska Ujedinjenih nacija, oni su se branili i to je bila nužna odbrana, ali od tog časa nikakvih vojnih aktivnosti s njihove strane nije bilo. Ja ovde imam beleške od 31. decembra, odnosno Nove godine između 1991. i 1992. godine. Sajrus Vens je došao kod mene i dobio je moju punu podršku da pošalje “Plave šlemove” (Blue Helmets) u Hrvatsku i da ih rasporedi duž granice između Hrvatske i Bosne i Hercegovine. I to je, u

stvari, u isto vreme predstavljalo indirektno priznanje od strane međunarodne zajednice, priznanje direktne umešanosti Hrvatske u događaje koji su se odigrali u Bosni i Hercegovini. Mi smo tome dali ne samo tu verbalnu podršku prilikom njegove posete meni, već i zvaničnu potvrdu od strane Vlade. I kada je u Ženevi između 10. i 13. januara 1992. godine postalo sasvim jasno da će plan biti usvojen, muslimanske snage su 16. januara, pokrenule opštu ofanzivu, napale srpsku opštinu Bratunac i izvršile pokolj nad tamošnjim srpskim stanovništvom. Inače, u okolini Bratunca je spaljeno 70 srpskih sela, a stanovništvo je poklano. Možda je ova mapa najbolji pokazatelj o tome kako se pristupalo ovom problemu. To je karta gospodina Najsa i ona pokazuje Hrvatsku i gde su se nalazile teritorije, oblasti koje su Srbi koji su u njima živeli navodno okupirali, ali ono šta ova mapa ne pokazuje, ono šta on ne želi da pokaže, šta mu nije palo napamet da pokaže je da su upravo te teritorije bile zaštićene zone Ujedinjenih nacija. Ja pretpostavljam da Savet bezbednosti UN, na predlog specijalnog izaslanika generalnog sekretara UN Sajrusa Vensa, nije doneo odluku da uspostavi te zaštićene zone koje su Srbi prihvatili sa poverenjem, sve do nalaženja političkog rešenja, pretpostavljam da Savet bezbednosti te zone nije uspostavio zato što su Srbi okupirali, oteli nekakvu teritoriju od hrvatske države, nego zato što je moralo da se nađe političko rešenje. Moralo je da se nađe političko rešenje koje su svi očekivali, o kome govori i Karington koga sam malopre citirao, da je ono bilo nadohvat ruke i tako dalje. A što se tiče Srba u Bosni i Hercegovini, oni su prihvatili plan za održavanje Mirovne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, prema planu koji je kod nas bio poznat kao "Kutiljerov plan". To se sve dogodilo pre izbivanja bilo kakvih sukoba. Moj stav je bio, kao i zvanični stav Srbije, da svaki dogovor koji postignu tri konstitutivna naroda mi pozdravljamo. Ja sam u poseti Turskoj o tome govorio. U odvojenim posetama koje sam imao i predsedniku republike, gospodinu Ozalu i premijeru Demirelu (Suleyman Demirel) sam rekao da smatram da nije naša stvar da se u to mešamo. Oni su pregovarali, oni su nalazili svoja rešenja. Jedino što smo mi smatrali i što se pokazalo kao ispravan stav, bilo je da je suština u rešenju koje će podjednako zaštititi interese sva tri konstitutivna naroda. Ja sam u razgovoru sa Vensom 4. marta, to je takođe bilo u medijima, vrlo jasno saopštio da samo ono političko rešenje koje se bude zasnivalo na konsenzusu tri ravnopravna konstitutivna naroda može predstavljati osnov za definisanje statusa ove republike. I tada sam se založio, što takođe piše, za što skoriji nastavak Konferencije o Bosni i Hercegovini. I, konačno, to je bila već peta runda, potpisan je taj plan, popularno poznat kao "Kutiljerov plan". Na njemu ne mogu da se zadržavam previše, jer mi je

vreme veoma ograničeno. Ipak želim da naglasim da je najbitniji element tog plana bio pretvaranje Bosne iz unitarne države u složeni državni oblik sačinjen od tri nacionalne konstitutivne jedinice, čime bi se predupredila bilo kakva majorizacija i dominacija bilo koje pojedinačne nacionalne grupe ili dveju grupa nad trećom grupom i tako dalje. Dakle, Srbi su prihvatili taj plan, prihvatili su nezavisnu Bosnu upravo sa tim elementom, da sve tri etničke grupe budu ravnopravne u njoj. Ima izjava Radovana Karadžića, preneti upravo posle potpisivanja tog dogovora, gde on kaže: "Svako od nas izgubio je bilo kakvu mogućnost da dominira, a dobio je mogućnost da ne bude nacionalna manjina". O kakvim, dakle, velikosrpskim ambicijama neko može ovde da govori? Interesantno je, u stvari, da je u tom istom času portparol Izetbegovićeve Stranke demokratske akcije, Irfan Ajanović, a Izetbegović je jedan od potpisnika Kutiljerovog plana, interesantno je da je Ajanović potvrdio da je Stranka demokratske akcije zadovoljna postignutim dogovorom o budućnosti Bosne. A povodom mogućnosti da srpska Skupština odbaci dogovor sa Kutiljerom, Ajanović je izjavio da bi to bila maloumnost koja bi mogla doći iz srpske laboratorije i, citiram ga: "U tom slučaju bi se videlo ko to vara Evropsku zajednicu i predsedavajućeg Konferencije o Bosni". Kraj citata. Tada, naravno, on nije mogao da zna da će takva maloumnost da se pojavi u muslimanskoj laboratoriji, a da će srpska snaga pokazati političku zrelost i odgovornost. Vrlo brzo nakon tog potpisivanja i prihvatanja plana, Izetbegović je povukao svoj potpis sa dokumenta i to je učinio, to smo videli iz svedočenja na onoj traci, posle razgovora sa američkim ambasadorom Cimermanom i na njegov nagovor. Tako je ovaj spasonosni plan propao pre nego što je bilo ikakvih sukoba među njima i otpočeo je građanski rat. Inače i sam Kutiljero je tada, iznenađen odlukom Izetbegovića, tim povodom rekao: "Oni su se očigledno opredelili za ratnu opciju, zbog toga moraju na sebe preuzeti veliku odgovornost". Na žalost, gospodari rata, to vidimo i ovde danas, odgovornost prepisuju Srbima i meni lično. Tako je apsurd kompletan. Posle obnovljenog pokušaja krajem 1992. godine, imam ovde zapis o sastanku sa Vensom i Ovenom 6. januara 1993. godine u Beogradu, gde stoji moja izjava: "Ubeđen sam da nema izlaza iz krize bez uvažavanja ravnopravnosti sva tri naroda u Bosni i Hercegovini i zato verujem da je jedini izlaz trenutni prekid neprijateljstava i nakon toga pregovori o principima koji su osnovni za poštovanje prava sva tri naroda. To je jedini način da se uspostavi trajan mir. Naša je dužnost da podržimo sva mirovna rešenja koja mogu doneti mir u ovom području". Ta podrška je potvrđena i u Ženevi. Videli smo od mnogo elemenata, a takođe i iz one izjave Ovena koju sam citirao, da je

Izetbegović svoj otpor Vens - Owenovom planu (Vance - Owen Plan) gradio na nejasnom američkom stavu prema tom planu i zato je Owen energično tražio od Klintona da podrži mirovni plan i izvrši pritisak na Izetbegovića. Čak je i Kinkel 4. februara 1993. godine tražio od američkog predsednika da pruži podršku mirovnom planu, upozoravajući na negativne posledice ukoliko taj plan ne bude usvojen. Na žalost, ta podrška je izostala, a iz dokumenta koji sam pre nekoliko minuta citirao se vidi da im na pamet nije padalo ništa drugo osim unitarne Bosne i Hercegovine koju su zamišljali kao fundamentalističku državu. Znači, nije samo u "Islamskoj deklaraciji" bilo rečeno šta će biti. Dakle, u ratu protiv Jugoslavije zloupotrebljena je etnička heterogenost Jugoslavije, a u Bosni koju su svi zvali "Jugoslavija u malom", ona se uvek mogla zloupotrebiti. Mogu da kažem da je od Berlinskog kongresa (Berlin Congress) 1878. godine, pa do bombardovanja srpskih položaja od strane NATO pakta 1995. godine, strano uplitanje u bosanske verske i etničke sukobe uvek popimalo oblik humanitarne intervencije. Strane trupe su dolazile u Bosnu pod izgovorom da to čine zbog dobra domaćeg stanovništva, a na delu su uvek bili geopolitički interesi i imperijalni ciljevi. Ukoliko se želelo predupređivanje, odnosno smirivanje etničkih i verskih sukoba u Bosni, uvek je morala da se održava osetljiva međuetnička ravnoteža i ravnopravnost etničkih grupa. Ta ravnopravnost podrazumeva da svaki od triju bosansko-hercegovačkih naroda ima status državnostvorno-konstitutivnog naroda koji svoja suverena prava i vlastite nacionalne interese ostvaruje unutar državnog okvira Bosne i Hercegovine. Čak i prema Izetbegovićevim rečima u Briselu (Brussels) i kasnije prema Kutiljerovom planu, ta ravnopravnost uključuje i svojevrsne političke autonomije svakog nacionalnog entiteta ponaosob unutar Bosne i Hercegovine. I obrnuto, državotvorni status i potpuna autonomija ne dopuštaju da se bilo koji narod u Bosni i Hercegovini svede na nacionalnu manjinu. Najbolji dokaz za to je i sam Dejtonski sporazum. Do mira nije moglo doći kada je poremećena ova ravnoteža, kada je podsticana majorizacija. U Dejtonu je do mira došlo ponovnim, praktično ponovnim priznavanjem državnosti sva tri bosansko-hercegovačka naroda i uspostavljanjem entiteta unutar Bosne i Hercegovine. To je bio onaj nužan, ali i dovoljan uslov bez koga se taj sporazum ne bi mogao povoljno okončati. Međutim, nije samo Izetbegović bio veoma nestalan i promenljivog raspoloženja. Očigledno, takva je bila i Evropska zajednica. Upravo ovde u Hagu u Palati mira (Peace Palace), 7. septembra 1991. godine, svečano je, uz diplomatski ceremonijal, otvorena Konferencija o bivšoj Jugoslaviji, podržana od strane Evropske zajednice i usvojena je deklaracija koja sadrži kategoričnu konstat-

aciju da zajednica "nikada neće priznati promene granica koje nisu ustanovljene putem miroljubivog rešenja". Nemam vremena da citiram naše stavove tadašnje, jer vreme leti, ali svi oni samo govore, kao i moja istupanja, sve to vreme politika Srbije, stav Srbije i Jugoslavije govore upravo o zalaganju na ovoj liniji ravnopravnog tretiranja sva tri naroda. Imam ovde sva ta istupanja, ali biće vremena da ih plasiramo. Mi smo podržali pet planova. Na evropskoj ministarskoj konferenciji poslednja rečenica koju sam izgovorio bila je: "Gospodo, onoga momenta kada budete zauzeli jednak stav prema svim protagonistima u jugoslovenskoj drami donećete odluku o miru". To je bio stav Srbije, moj stav, stav koji je i danas to mislim, jedino principijelan u celoj toj stvari. Dakle, u Jugoslaviji se nije radilo o razdvajanju ili raspadu, već o protivpravnoj i nasilnoj secesiji koja je prouzrokovala prve zločine, i pored načela zaštite teritorijalne celokupnosti države i nepovredivosti granica, kao i drugih principa koji su predviđeni Poveljom Ujedinjenih nacija (Charter of the United Nations) i Završnim aktom iz Helsinkija (Helsinki Final Act). Tako da je faktičko savezništvo spoljnih i unutrašnjih aktera izabralo, u stvari, secesiju kao oblik i način likvidacije Jugoslavije. U stvari, u tom savezništvu je prvo za pravo naroda na samoopredeljenje konstatovano da se ne odnosi na narode nego na teritoriju, kao da su administrativne granice, suprotno međunarodnom i unutrašnjem pravu, bile granice suverenih država. A onda kada su prava naroda na samoopredeljenje ipak vezivali za narod, onda to nije važilo za srpski narod. A Jugoslavija je, kao država, nastala dobrovoljnim ujedinjenjem i slobodnom voljom njenih konstitutivnih naroda. Pa i grb Jugoslavije sastojao se do kasnih šesdesetih godina iz pet buktinja koji su simbolizovali pet naroda - Srbe, Hrvate, Slovence, Makedonce i Crnogorce. A onda kad su Muslimani dobili status konstitutivnog naroda, onda je, znači kasnih šesdesetih godina, u jugoslovenski grb ugrađena i šesta buktinja. Ta šesta buktinja je ugrađena 20 godina posle stvaranja nove Jugoslavije, da simbolizuje šesti konstitutivni narod koji je tada bio proglašen, muslimansku etničku zajednicu. Taj nemački uspeh u kampanji priznavanja nezavisnosti Slovenije i Hrvatske, da ne govorim sad o novinskim člancima, samo ću pomenuti da ga je lord Karington u svom pismu Van Den Bruku (Hans van den Broek) koji je bio predsedavajući, pošto je tada Holandija (Holland) predsedavala Evropskom zajednicom, nazvao "posmrtnim zvonom za mirovne pregovore". Takođe, upozorio je da bi to predstavljalo varnicu koja može zapaliti Bosnu i Hercegovinu. Spoljna politička intervencija je selektivno favorizovala pravo na samoopredeljenje. U slučaju Jugoslavije, države Evropske zajednice su stimulisale antievropski koncept nastajanja i organizovanja država i stimulisale

su gaženje normi i međunarodnog i unutrašnjeg prava. Francuski predsjednik François Mitterand (François Mitterand) u izjavi na televiziji 3. septembra 1992. godine je rekao da međunarodna zajednica snosi određeni deo odgovornosti za sukob u Jugoslaviji. On je izrazio žaljenje što je Evropa u slučaju Jugoslavije nije htela da brani postojeće pravne norme i tako dalje i tako dalje. Njemu je bilo jasno da je upotrebljena sila, a ne pravo i zato izražava žaljenje. Na žalost, prekasno. U međuvremenu, svetskom javnom mnjenju su već na samom početku jugoslovenske krize nametnute predrasude kako se geopolitičke, kulturne i civilizacijske razlike zapada i istoka nalaze negde na granici između Hrvatske i Srbije. Norme međunarodnog prava tada niko nije poštovao, kao uostalom ni Hitler koji je tridesetih godina prošlog veka nastupio sa platformom "ko se sada obazire na versajski ugovor, to je samo papir iz nekog francuskog dvorca". Videli smo kako su se posle 50 godina, upravo potezom iz tog istog centra, ponovo povampirili fašizam i ustaštvo. U stvari, kao što je pre pola veka formirana Nezavisna Država Hrvatska kao fašistička tvorevina, tako je i slobodna i nezavisna Republika Hrvatska stvorena uz asistenciju nemačko-vatikanskog i austrijsko-mađarskog faktora i uz maksimalnu pomoć ustaške emigracije. Takvu ulogu inostranog faktora zvanična Hrvatska čak nije ni krila, videli ste na onom filmu kako se odužila i hvalila pesmom "Danke Dojčland" ili podizanjem spomenika na Braču još živom Genšeru, tadašnjem ministru inostranih poslova Nemačke. Vatikan se i sam postarao da se u tom smislu legitimise. Zato je ova takozvana optužba za rat u Hrvatskoj i Bosni jednako loša kao i prethodna u vezi sa Kosovom. Razlog za to je jednostavan: vi ne posedujete istinu pa morate da izmišljate, manipulišete, iznosite poluis-tine, dovodite lažne svedoke. Ono šta u ovom času izgleda nije jasno, to je da se razmotava klupko stvarne istine i da istina izbija na videlo bez obzira na istorijske falsifikate, a ja sam vam dao primere i bez obzira na tvrdnje koje su zasnovane upravo na tim interesima, a ne na stvarnom poretku stvari. I pored nespornih argumenata na koje ukazujem i koje biste i vi morali da znate ako verujete da savesno obavljate svoj posao, vi ste prihvatili takve optužbe kao što piše ovde "Slobodan Milošević je učestvovao u zajedničkom zločinačkom poduhvatu", tako je navedeno u paragrafima i tako dalje. "Svrha je prisilno uklanjanje hrvatskog i drugog nesrpskog stanovništva približno sa jedne trećine teritorije Republike Hrvatske, teritorije za koju je planirano da postane deo nove države pod srpskom dominacijom" i tako dalje. Uprkos svim tim činjenicama, čak smo tih godina, pre nego što su izvršeni ovi zločini, u prisustvu Ujedinjenih nacija podsticali normalizovanje odnosa između Knina i Zagreba i smatrali da će tim normalizovanjem da se utre put političkom

rešenju. Na primer: "30. novembra 1994. godine Vlada Republike Srpske Krajine na sednici u Kninu usvojila je paket sporazuma o ekonomskim odnosima sa Hrvatskom i po rečima predsednika Vlade još jednom nedvosmisleno pokazala da je za politiku mira i kooperativnosti sa međunarodnom zajednicom". Pa onda opet, 11. januara 1995. godine, u bazi UNPROFOR-a na zagrebačkom aerodromu "Pleso", "počeo je novi krug razgovora delegacije Hrvatske i Republike Srpske Krajine o sprovođenju sporazuma o ekonomskim pitanjima koji je potpisan početkom prošlog meseca. Razgovori se vode iza zatvorenih vrata, a u njima učestvuju i međunarodni posrednici lord Owen i Torvald Stoltenberg. Na čelu krajiškog pregovaračkog tima je Borislav Mikelić, a šef hrvatske delegacije je Hrvoje Šarinić". A istog tog meseca, 24., 1995. godine Stoltenberg dolazi kod mene i zajedno konstatujemo da ćemo, uz angažovanje Kontakt grupe (Contact Group), doći do ubrzanja mirovnog procesa i tada smo podržali normalizovanje tih odnosa između Knina i Zagreba i tako dalje. Nije moguće o svim tim elementima govoriti, ali je nesumnjivo da je ovo šta se ovde tvrdi neistina i potpuna izmišljotina

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, došlo je vreme da prekinemo rad za danas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja zaista žalim što u uslovima u kojima se nalazim moram rukom da pravim beleške za ovo šta govorim, pa ne mogu da procenim koliko vremena mi treba za izlaganje i, kako bih rekao, u najgrubljem mogućem samo doticanje određenih bitnih pitanja. Gledajući na moje preostale beleške, mislim da mi zaista nije dovoljno tih 20 minuta koji mi iz vašeg prvobitnog plana preostaju.

SUDIJA MEJ: Daćemo vam sutra još pola sata i to bi trebalo da bude dovoljno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Zar nije moguće, gospodine Mej, da mi date prvi deo od sat i po, od 9.00 do 10.30, da pokušam da to sažmem u tih sat i po. Mislim, mnogo je vremena ovde potrošeno na mnoge vrlo beznačajne stvari, a ovo smatram da je bitno.

SUDIJA MEJ: Daćemo vam 45 minuta i to bi trebalo da bude dovoljno vremena da iznesete svoje argumente, to će biti mnogo više od tri sata koje smo vam prvobitno odobrili i mnogo više nego što je imalo Tužilaštvo. Molim da

se oglasi sekretar.

sekretar: Za danas završavamo sa radom.

Fond za humanitarno pravo